

Satakunnan ammattikorkeakoulu
Satakunta University of Applied Sciences

LOTTA KÄRKÖLÄ

Seksuaalinen häirintä sopimuspalokuntatoiminnassa

SOSIAALIALAN KOULUTUSOHJELMA
2024

Tekijä(t) Kärkölä, Lotta	Julkaisun laji Opinnäytetyö, AMK	Marraskuu 2024
	Sivumäärä 60	Julkaisun kieli Suomi
Julkaisun nimi Seksuaalinen häirintä sopimuspalokuntatoiminnassa		
Tutkinto-ohjelma Sosionomi AMK		
<p>Tiivistelmä</p> <p>Opinnäytetyössä tutkittiin seksuaalista häirintää sopimuspalokuntatoiminnassa. Tarkoituksena oli kyselyn avulla selvittää erityisesti häirinnän laatua ja määrää.</p> <p>Opinnäytetyön tavoitteena oli kehittää toimintamalli sekä häirinnän ehkäisemiseksi että häirinnästä ilmoittamiseen. Opinnäytetyön aineisto analysoitiin määrällisin ja laadullisin menetelmin. Vapaat vastaukset analysoitiin käyttäen teemoittelua analyysin apuna.</p> <p>Kyselyn tulokset nostivat esiin häirinnän määrän ja laadun lisäksi ongelmakohtia häirinnästä ilmoittamisen menettelyissä. Tutkimuksen lopputuloksena tuotettiin toimintamalliehdotus häirinnän ehkäisemiseksi tietoisuutta lisäämällä, sekä ehdotus häirinnästä ilmoittamisen menettelyksi valtakunnan tasolla.</p> <p>Jatkotutkimusehdotuksena esitettiin tutkimuksen toistoa muutaman vuoden kulluttua uudelleen häirinnän sen hetkisen tilan selvittämiseksi ja häirintää ehkäisevien toimenpiteiden määrittelemiseksi ja toteuttamiseksi.</p>		
<p><u>Asiasanat</u> seksuaalinen häirintä, pelastusala, sopimuspalokunta</p>		

Author(s) Last name, First name	Type of Publication Bachelor's thesis AMK	November 2024
	Number of pages 60	Language of publication: Finnish
Title of publication Sexual harassment in contract fire service work		
Degree program Bachelor of Social Sciences		
Abstract <p>The thesis investigated sexual harassment in contract firefighting. The purpose of the survey was to specifically investigate the quality and amount of harassment.</p> <p>The aim of the thesis was to develop an operating model for preventing and reporting harassment. The thesis material was analyzed using quantitative and qualitative methods. The written responses were analyzed using thematic analysis.</p> <p>The research findings highlighted the quantity and quality of harassment as well as problems related to harassment reporting procedures. The final outcome of the study was a proposal for an operating model to prevent harassment by raising awareness and a proposal for a national harassment reporting procedure.</p> <p>For further research, it was suggested to repeat the study in a few years to determine the current state of harassment and to define and implement measures to prevent harassment.</p>		
<u>Key words</u> sexual harassment, rescue sector, contract fire department		

SISÄLLYS

1 JOHDANTO.....	6
2 OPINNÄYTETYÖN KONTEKSTI.....	8
2.1 Opinnäytetyön tausta ja teoreettinen viitekehys.....	8
2.2 Opinnäytetyön työelämäyhteys	9
2.3 Tarkoitus ja tavoite	9
3 SEKSUAALINEN HÄIRINTÄ.....	11
3.1 Seksuaalisen häirinnän historiaa	11
3.2 Seksuaalista häirintää koskevat lait.....	12
3.3 Seksuaalinen häirintä käsitteenä	13
3.4 Seksuaalisen häirinnän kokeminen	15
3.5 Seksuaalisen häirinnän syitä	16
4 AIEMPIÄ TUTKIMUKSIA SEKSUAALISESTA HÄIRINNÄSTÄ	18
4.1 Tasa-arvobarometri 2017	18
4.2 Häirintä suomalaisessa kilpaurheilussa	18
5 OPINNÄYTETYÖN TOTEUTTAMINEN	20
5.1 Tutkimusongelma	20
5.2 Menetelmä, eettisyys ja anonymiteetti	20
5.3 Aineiston hankinta	21
5.4 Aineiston analyysi.....	22
5.5 Opinnäytetyön tekeminen.....	22
6 TUTKIMUSTULOKSET.....	24
6.1 Kyselyyn vastanneet	24
6.2 Palokunnan toimintaohje häirintätilanteissa	27
6.3 Seksuaalista häirintää kokeneet.....	28
6.4 Häirinyt henkilö.....	31
6.5 Häirinnän tapahtuma-aika	33
6.6 Häirinnän laatu	34
6.7 Häirinnän tapahtumapaikka.....	40
6.8 Häirinnän kesto	41
6.9 Häirinnästä ilmoittaminen ja ilmoittamisen jatkomenettely	42
6.10 Vapaan sanan analysoinnit	43
6.11 Aineiston yhteenveto	44
7 JATKOTOIMINTAEHDOTUKSET	46
7.1 Toimintaehdotus häirinnän ehkäisemiseksi	46
7.1.1 Ehdotus tapahtuneesta häirinnästä ilmoittamisen menettelyksi....	46

7.2 Jatkotutkimusehdotukset	48
8 POHDINTA	49
LÄHTEET	
LIITTEET	

1 JOHDANTO

Seksuaalinen häirintä on viimevuosien aikana puhuttanut paljon. Sitä osin vähätellään, osin peitellään eikä myönnetä sen olemassaoloa. Kuitenkin esimerkiksi vuonna 2017 THL:n teettämän tasa-arvobarometrin mukaan jopa puolet alle 35-vuotiaista naisista on kokenut seksuaalista häirintää (THL, 2021). Seksuaalinen ahdistelu on ollut rikokseksi luokiteltava vasta vuodesta 2014 saakka. Rikoslain mukaan toiselle koskettelemalla tehty seksuaalinen teko, joka loukkaa seksuaalista itsemääräämisoikeutta, on tuomittava. (Rikoslaki 39/1889.) Sopimuspalokuntalaisille tehty kysely tasa-arvosta ja yhdenvertaisuudesta toi esille, että häirintä on yleistä sopimuspalokunnissa eikä kaikissa palokunnissa ole toimintaohjeita häirinnän ennaltaehkäisyyn. Sopimuspalokuntalaisten kyselyn vastauksissa tuotiin esiin tarve häirintätilanneohjeelle ja -menettelyille. (STM, 2021.)

Sain mahdollisuuden tarttua tutkimaan häirintää opinnäytetyön muodossa. Opinnäytetyön tavoitteena oli tuottaa selvitys seksuaalisen häirinnän määrästä ja laadusta sopimuspalokunnissa, ja tuottaa toimintaehdotuksia häirinnän ehkäisemiseksi, sekä tapahtuneen häirinnän ilmoitusmenettelyyn. Opinnäytetyön menetelmäksi valikoitui kvalitatiivisen ja kvantitatiivisen tutkimuksen yhdistelmä kyselytutkimuksena, jotta tutkimuksesta saadaan sekä numeerista tietoa häirinnän määrästä ja laadusta, että myös vapaista vastauksista ymmärrystä seksuaalisen häirinnän kokemuksista kokonaisvaltaisemmin (Alaterä, 2021).

Opinnäytetyön kyselytutkimus oli auki 29.10–19.11.2021. Kysely välitettiin suomessa toimiville sopimuspalokuntalaisille pelastusalan liittojen kautta sähköisesti. Linkkiä kyselylomakkeelle jaettiin myös sopimuspalokuntalaisten so-

siaalisissa medioissa oleville ryhmissä. Vastauksia kertyi 1290 kappaletta. Kyselytutkimukseen vastanneista yli 21 % vastaajista oli kokenut häirintää sen erilaisissa muodoissa.

2 OPINNÄYTETYÖN KONTEKSTI

2.1 Opinnäytetyön tausta ja teoreettinen viitekehys

Pelastustoimen henkilöstön kokemaa seksuaalista häirintää on tutkittu PO-LAMK:in opinnäytetyössä vuonna 2019. Tämä tutkimuksellinen opinnäytetyö kuitenkin keskittyi tutkimustavan vuoksi lähinnä päätoimiseen henkilöstöön sisällyttäen mukaan myös ensihoidon. Tutkimus tehtiin Rescuebase-applikaatiolla, jota käyttää pääasiassa päätoiminen henkilöstö. (Huttunen & Rinkinen, 2019.) Oman opinnäytetyön kohteena on sivutoiminen henkilöstö pelastusalalla, ns. sopimuspalokunnat. Sopimuspalokunniksi kutsutaan palokuntia, joissa ei olla päätoimisesti töissä, vaan kyse on harrastustoiminnasta, joka sisältää palokuntayhdistyksen tekemän sopimuksen oman hyvinvointialueen kanssa pelastustoiminnan suorittamisesta tietyin sopimusehdoin (Pelastustoimi).

Pelastustoimi on vahvasti segregoitunutta, jossa sopimuspalokuntalaisista vain noin 9 %:a on naisia (STM, 2021). Sopimuspalokunnalla tarkoitetaan vapaaehtoista palokuntaa, laitospalokuntaa, teollisuuspalokuntaa tai sotilaspalokuntaa, joka on tehnyt sopimuksen pelastuslaitoksen kanssa. Sopimuspalokunnat toimivat ammattipalokuntien tukena laajoissa tai päällekkäisissä tilanteissa. Sopimuspalokuntalaiset osallistuvat n. 46 %:iin pelastustoimen vuotuisista tehtävistä. (Pelastustoimi.)

Itse olen sopimuspalokuntatoiminnassa ollut mukana yli 20 vuotta. Kokemusta löytyy niin eri osastojen rivijäsenyydestä, kuin myös osastojen johtamisesta. Tällä hetkellä toimin muonitusosaston johtajana. Omakohtaistakin kokemusta häirinnästä sopimuspalokuntatoiminnassa valitettavasti on, joka on myös osasyy tämän opinnäytetyön aihevalintaan.

2.2 Opinnäytetyön työelämäyhteys

Opinnäytetyön tilaajana toimii valtakunnallisesti toimiva Pelastusalan naiset ry, joka on marraskuussa 2019 järjestäytynyt naisverkostosta yhdistykseksi. Verkosto on toiminut vuodesta 2015 edistään yhdenvertaisuutta ja tasa-arvoa pelastustoimessa sekä tehden pelastustoimea houkuttelevammaksi toimintakentäksi naisille. Yhdistys toimii erilaisissa sidosryhmissä luoden mahdollisuuksia ja kehittään olosuhteita naisille pelastustoimen sekä ammattilais- että vapaaehtoiskentällä toimimiseen tasa-arvoisissa sekä turvallisissa olosuhteissa. Yhdistys on ollut mukana mm. sisäministeriön nimittämässä tasa-arvo ja yhdenvertaisuustyöryhmässä, joka koostuu pelastuslaitosten, alan järjestöjen, ammattiliittojen sekä valtion pelastusviranomaisten edustajista. Lisäksi yhdistys tekee kansainvälistä yhteistyötä CTIF:n kautta, joka on kansainvälinen palo- ja pelastusalan asiantuntija- ja informaatioverkosto. (Pelastusalan naiset.)

2.3 Tarkoitus ja tavoite

Opinnäytetyön tavoitteena oli tuottaa selvitys seksuaalisen häirinnän määrästä ja laadusta sopimuspalokunnissa, ja tuottaa toimintaehdotuksia häirinnän ehkäisemiseksi, sekä tapahtuneen häirinnän ilmoitusmenettelyyn. Seksuaaliseksi häirinnäksi luetaan mm. sukupuolisesti vihjailevat eleet tai ilmeet, härskit puheet, kaksimieliset vitsit sekä vartaloa, pukeutumista tai yksityiselämää koskevat huomautukset tai kysymykset, pornoaineistot, seksuaalisesti värityneet kirjeet, sähköpostit, tekstiviestit tai puhelinsoitot, fyysinen koskettelu, sukupuoliyhteyttä tai muuta sukupuolista kanssakäymistä koskevat ehdotukset tai vaatimukset raiskaus tai sen yritys. (Seksuaalinen häirintä - Tasa-arvovaltuutettu, 2021.) Tarkoituksena oli selvittää eri häirintämuotojen määrät erillisenä. Tässä työssä ei käsitellä kaikkea häirintää yhtenä pakettina, vaan eri muodot eriteltynä, jotta saadaan mahdollisimman todenmukainen kuva sopimuspalokuntien häirintätilanteesta ilman, että niputetaan härskit puheet ja raiskaukset samaan häirintäkategoriaan.

Sopimuspalokunnissa ei ole valtakunnan tasolla yhtenäistä käytäntöä seksuaalisen häirinnän ilmoituksen jatkomenettelylle. Suomen Sopimuspalokuntien

liitto SSPL julkaisi vuonna 2022 Palokuntayhdistys toimii -oppaassa ohjeistuksen häirintään, mutta tämän käyttämistä ei seuraa kukaan. Lisäksi ohjeistus on yleisluontoinen työturvallisuuslakiin perustuva ohje. Ohjeessa opastetaan ensisijaisesti palokunnan päällikköä, yhdistyksen puheenjohtajaa tai hallitusta selvittämään häirintätilanteet. (SSPL, 2022.) Palokunnissa voi olla omakin toimintaohje häirintätapausten käsittelyyn, mutta näin ei aina ole. Näin ollen sopimuspalokunnassa ei häirintäilmoituksia käsitellä välttämättä lainkaan, koska siihen ei ole yhdessä sovittua menettelytapaa. Tämä tulee ilmi myöskin erilaisista aiemmista sopimuspalokuntalaisille tehdyistä kyselyistä.

"Sopimuspalokuntalaisille tehty kysely tasa-arvosta ja yhdenvertaisuudesta toi esille, että häirintä on yleistä sopimuspalokunnissa eikä kaikissa palokunnissa ole toimintaohjeita häirinnän ennaltaehkäisyyn. Sopimuspalokuntalaisten kyselyn vastauksissa tuotiin esiin tarve häirintätilanneohjeelle ja -menettelyille." ("Pelastusalan tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden toimintaohjelmaluonnos", 2021.)

3 SEKSUAALINEN HÄIRINTÄ

3.1 Seksuaalisen häirinnän historiaa

Ennen 1970-luvun puoltaväliä seksuaalista häirintää ei vielä ollut selkeästi tunnistettu yhteiskunnalliseksi ongelmaksi. Yhdysvaltalainen naisasialiike sai vuonna 1976 lain hyväksymään häirinnän yhdeksi työhönoton ja koulutuksen epätasa-arvoa luovaksi asiaksi. Sukupuolinen häirintä tunnustettiin ongelmaksi ja liike nimesikin monia käyttäytymismalleja sukupuoliseksi häirinnäksi ja ahdisteluksi. (Berk & Brewer, 1982.)

Suomessa termi alkoi tulla tunnetuksi 1980-luvun loppupuolella. Englanninkielinen termi "sexual harassment" käännettiin sukupuoliseksi häirinnäksi ja ahdisteluksi. Suomen tasa-arvoasiain neuvottelukunta tuli tulokseen, että seksuaalinen viittaa ahdistelijan tai kohteen seksuaalisuuteen sekä harassment-sanaa lähinnä suomen kielessä ovat häirintä ja ahdistelu. Näistä neuvottelukunta päätyi ottamaan molemmat käyttöön koska pelkkä häirintä oli liian lievä ja ahdistelu yksinään liian voimakas sana. (Ryynänen, 2003.)

Seksuaalista häirintää on tapahtunut kautta aikain miesten ja naisten toimituksessa samoissa ympäristöissä. Vasta noin parikymmentä vuotta se on havaittu työpaikoilla vakavaksi ongelmaksi. Työ- ja terveystutkimuksen mukaan häirintää esiintyy lähes kaikilla ammattialoilla, tietyissä työympäristöissä häirintää on kuitenkin havaittavissa enemmän kuin toisissa. Kuitenkaan mikään toimiala ei ole poissuljettavissa häirinnän ulkopuolelle, vaan jonkin verran ei-toivottua seksuaalisväritteistä käytöstä esiintyy kaikenlaisilla työpaikoilla. (Kauppinen & Purola, 2001.)

Hanna Vilkan mukaan maailman muututtua virtaavaksi tilaksi, jossa on koko ajan osattava toimia yhä enemmän tilannetajuisesti flirttailun ja härskien vitsien suhteen, jotta ihmisyyden, toisen kunnioitus ja koskemattomuus sekä oikeus määrätä itsestään säilyisivät (Vilka, 2011). Maailmanlaajuisesti levinnyt

vuonna 2017 sosiaalisessa mediassa aloitettu #metoo-kampanja tuo seksuaalista häirintää näkyväksi. Instagramiin ilmestyi tähän liittyen elokuussa 2021 ”emergencyservicestoo”- tili, jossa julkaistiin päivityksiä erilaisista pelastusalan, ensihoidon, sopimuspalokuntien ja hätäkeskustyöntekijöiden kokemasta seksuaalisesta häirinnästä- ja väkivallasta anonyymisti. Sitten tilin sisältö on poistettu, mutta tili edelleen on olemassa. (Instagram.)

3.2 Seksuaalista häirintää koskevat lait

Suomessa tasa-arvolaki velvoittaa varmistamaan sen, että työpaikoilla ei esiinny sukupuolista häirintää ja ahdistelua (Laki naisten ja miesten välisestä tasa-arvosta 609/1986, 1986). Vaikka laki on ollut jo kymmeniä vuosia voimassa, on tähän asiaan herätty paremmin vasta viime vuosina. Seksuaalinen häirintä onkin muodostunut sitkeäksi ja laajaksi koko yhteiskunnan ongelmaksi ollen yksi selkeimmistä esteistä sukupuolten välisen tasa-arvon toteutumiseksi. Hallituksen tasa-arvo-ohjelmassa yhtenä osa-alueena onkin kannustaa pitkäjänteiseen ja systemaattiseen työhön häirinnän ehkäisemiseksi ja poistamiseksi yhteiskunnasta. (STM, 2021.)

Rikoslain 20 luku käsittelee seksuaalirikoksia. Kriminalisoituja ovat raiskaus, törkeä raiskaus, pakottaminen seksuaaliseen tekoon, seksuaalinen hyväksikäyttö, seksuaalinen ahdistelu, lapsen seksuaalinen hyväksikäyttö, törkeä lapsen seksuaalinen hyväksikäyttö, törkeä lapsenraiskaus, seksikaupan kohteena olevan henkilön hyväksikäyttö, seksipalvelujen ostaminen nuorelta, lapsen houkutteleminen seksuaalisiin tarkoituksiin, sukupuolisiveellisyyttä loukkaavan lasta koskevan esityksen seuraaminen ja paritus. (Rikoslaki 39/1889.) Seksuaalinen häirintä luetaan lainvastaiseksi, mutta määrittely kokemuksena tuottaa ongelmatilanteita lain tulkinnassa. Tulkintaa ohjaa usein se, onko häiritty ilmaissut häiritsijälle käyttäytymisen olevan ei toivottua. Häirintä on siis tunnistettu rikokseksi, mutta samanaikaisesti se on arkinen ilmiö, joka ei välttämättä täytä rikosnimikkeiden ehtoja. (Vilkkä, 2011.)

Työturvallisuuslaki §27 Väkivallan uhka ja §28 Häirintä velvoittavat työnantaja toimimaan epäkohtien poistamiseksi tai laadittava menettelytapaohjeet, joissa ennakolta kiinnitetään huomiota uhkaavien tilanteiden hallintaan ja toimintatapoihin, joilla väkivaltatilanteet voidaan torjua tai rajoittaa. Työturvallisuuslain soveltamisesta sopimuspälokuntatoimintaan säädetään sen §4 momentissa 8. (Työturvallisuuslaki 738/2002.) Työturvallisuuslain tarkoituksena on turvata luottamuksellinen työilmapiiri, joka arvostaa työntekijöitä. Työyhteisön sisällä tulisi sopia yhdessä sopivat käytännöt häirinnän estämiseksi ja tunnistamiseksi, kuitenkin tunteiden näyttämistä ja flirttiä kieltämättä. Työyhteisöön soveltuvat ja siellä toimivat ohjeistukset eivät voi tulla ulkopuolelta, vaan ne tulisi rakentaa yhdessä työyhteisön sisällä. (Vilka, 2011.)

3.3 Seksuaalinen häirintä käsitteenä

Häirinnän yläkäsitteenä on seksuaalinen väkivalta, joka on seksuaalista itsemääräämisoikeutta ja yksityisyyttä loukkaava teko. Seksi perustuu vapaaehtoisuuteen ja tuottaa mielihyvää, kun taas väkivallassa teot ovat usein vallan- ja voimankäyttöä sekä aiheuttavat pelkoa. (THL, 2021.)

Rinnakkain seksuaalisen häirinnän kanssa käytetään käsitteitä seksuaalinen ahdistelu, ei-toivottu seksuaalinen käyttäytyminen, seksuaalinen kaltoinkohdeltu sekä seksuaalinen hyväksikäyttö (Vilka, 2011). Seksuaalisella häirinnällä tarkoitetaan tasa-arvolain määritelmän mukaan sanallista, sanatonta tai fyysistä, luonteeltaan seksuaalista ei-toivottua käytöstä, joka loukkaa henkilön henkistä tai fyysistä koskemattomuutta ja luo uhkaavaa, vihamielistä, halventavaa, nöyryyttävää tai ahdistavaa ilmapiiriä. Seksuaalisen häirinnän alakäsitteinä tunnetaan seuraavat termit:

- Sukupuolisesti vihjailevat eleet tai ilmeet,
- Härskit puheet ja kaksimieliset vitsit,
- Vartaloa tai yksityiselämää koskevat huomautukset ja kysymykset,
- Pornoaineistot,
- Seksuaalisesti värityneet kirjeet, sähköpostit, viestit tai puhelinoimit,
- Fyysinen koskettelu, eli itsemääräämisoikeutta loukkaava koskettelu,

- Sukupuoliyhteyttä tai muuta sukupuolista kanssakäymistä koskevat ehdotukset tai vaatimukset,
- Raiskaus tai sen yritys

(Laki naisten ja miesten välisestä tasa-arvosta 609/1986, 1986.)
(Seksuaalinen häirintä - Tasa-arvovaltuutettu, 2021.)

Eri lähteet määrittelevät seksuaalisen häirinnän eri tavoin. Kauppinen ja Purola kertovat, että: ”sukupuolinen häirintä ja ahdistelu määritellään ei-toivotuksi ja yksipuoliseksi joko fyysiseksi tai sanalliseksi seksuaalisväritteiseksi käyttäytymiseksi, joka on aina kohteelle vastentahtoista tai ainakin ei-toivottua” (Kauppinen & Purola, 2001).

Hanna Vilka teoksessaan ”Seksuaalinen häirintä” määrittelee häirinnän seuraavasti. ”Seksuaalisessa häirinnässä ja ahdistelussa katsotaan olevan kyse seksuaalisuuden avulla toteutettavan sukupuolisen ylivallan osoittamisesta toiselle. Seksuaalisen häirinnän sekä seksistisen vitsin ja huumorin välinen raja on kuin virtaava tila. Toisin sanoen, on yksilöstä ja tilanteesta kiinni, mitä pidetään syrjintänä, eriarvoisena kohteluna tai haittana, mistä loukkaannutaan, mistä halutaan puhua ja millaiset ovat rajat koskettelun ja etäisyyden pitämisessä.” (Vilka, 2011.)

Tasa-arvolain mukaan seksuaalisella häirinnällä tarkoitetaan sanallista, sanatonta tai fyysistä, luonteeltaan seksuaalista ei-toivottua käytöstä, jolla tarkoituksellisesti tai tosiasiallisesti loukataan henkilön henkistä tai fyysistä koskemattomuutta erityisesti luomalla uhkaava, vihamielinen, halventava, nöyryyttävä tai ahdistava ilmapiiri (Laki naisten ja miesten välisestä tasa-arvosta 609/1986, 1986).

3.4 Seksuaalisen häirinnän kokeminen

Häirinnän kokeminen on subjektiivinen kokemus. Jokaisella henkilöllä on omat rajat myös häirinnän kokemiselle. Lisäksi täytyy myös muistaa, että edellä mainituista häirinnän tavoista osa on esimerkiksi flirttaillessa ja yksityiselämässä kuten parisuhteessa ihan normaalia, eikä niitä silloin lasketa häirinnäksi. Seksuaaliseksi häirinnäksi ne luetaan silloin, kun ne tapahtuvat kohteelleen ei-toivotusti. Eli seksuaalinen häirintä tarkoittaa sanallista, tai sanatonta tai fyysistä käytöstä, joka on ei-toivottua ja luonteeltaan seksuaalista (Työturvallisuuskeskus, 2022).

Seksuaalista häirintää ja seksuaalissävytteistä osapuolten tasa-arvoista viitsailua ei siis pidä sekoittaa keskenään. Häirintä loukkaa häirityn henkistä tai fyysistä koskemattomuutta ja luo uhkaavan, vihamielisen, halventavan, nöyryyttävän tai ahdistavan ilmapiirin. Työpaikalla häiritsijä voi olla toinen työntekijä, esimies tai asiakas. (STM, 2021.)

Miesten ja naisten käsitys häirinnästä eroaa paljonkin. Miehet näkevät toimintansa usein luonnollisena ja ovat vakuuttuneita, että naiset pitävät heidän provosoivasta käytöksestään. Tämä voi johtua siitä, että miehet saattavat ottaa sukupuolisen häirinnän ja ahdistelun kohteliaisuutena. Miesten mukaan myös naiset, jotka eivät ymmärrä heidän seksistisiä vitsejään, ovat huumorintajuttomia. Toiset naiset saattavat pitää esimerkiksi heidän rintoihinsa kiinnitetystä huomiosta, ja taas toiset pitävät sitä epämiellyttävänä. Samoin henkilö saattaa kokea huomion miellyttävänä kahden kesken, mutta häiritsevänä vaikka palaverissa, jossa on läsnä muitakin ihmisiä. Seksuaalisen häirinnän tilanteen tulkintaan siis vaikuttaa maan ja häirintäympäristön kulttuuri, häirintätilanteen kummankin osapuolen luonne ja tapa viestiä, näiden henkilöiden välinen suhde sekä tapahtumapaikka ja muu konteksti. (Ryynänen, 2003.)

3.5 Seksuaalisen häirinnän syitä

Häirintään johtavia syitä on useita. Tapauksien taustalla olevia syitä voidaan kuitenkin monesti vain arvailla, häiritsijät kun eivät aina itsekään ole tietoisia häirinnästä.

1. Miehet eivät välttämättä pidä häirintänä sellaisia käyttäytymismalleja, jotka naisten mielestä saattavat olla häirintää. Miehillä ja naisilla siis on erilaiset käsitykset häirinnästä ja sen seurauksista. Miehet kärsivät naisia harvemmin häpeästä tai ahdistuneisuudesta häirintää koettuaan, häirintä pikemminkin huvittaa heitä.

2. Sukupuolilla on erilainen käsitys kanssakäymistilanteesta. Miehet usein näkevät seksuaalisena tilanteen, jossa naisten mielestä ei ole mitään seksuaalisuutta. Tämä saattaa johtua sukupuolten välisistä eroista viestintäkäyttäytymisessä. Naisille on miehiä tyypillisempää keskustelutilanteessa katsoa keskustelukumppania enemmän ja miehet saattavat tämän virheellisesti tulkita sukupuolisena kiinnostuksena.

3. Häiritsijän valta-asema suhteessa häirittyyn. Korkeammassa valta-asemassa oleva henkilö käyttäytyy eri tavalla matalammassa asemassa olevaan henkilöön nähden. Hän saattaa kysellä yksityiselämän asioita, taputella toverillisesti tai esimerkiksi tulla työpisteelle seisoskelemaan kysymättä. Samoja oikeuksia eivät kuitenkaan ole vastavuoroisesti matalammassa asemassa olevalla. On siis mahdollista, että tästä muodostuu liian pitkälle menevää epätasa-arvoista käyttäytymistä, joka saa alemmassa asemassa olevan henkilön tuntemaan oman yksityisyytensä loukatuksi.

4. Häiritsijän vuorovaikutustaidoissa voi olla puutteita. Häiritsijä ei välttämättä osaa päätellä minkälainen käytös on tilanteeseen sopivaa, tai ei osaa tulkita keskustelukumppanin merkkejä epämiellyttävästä tilanteesta.

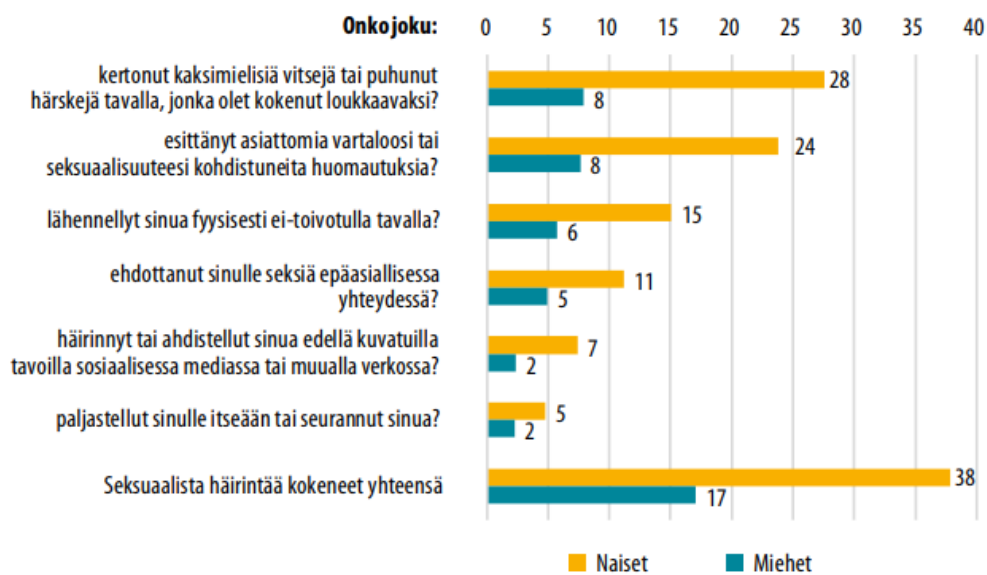
5. Mies- tai naisvaltaisessa organisaatiossa sukupuoliroolit saattavat yli korostua. Tällöin henkilö lokeroidaan oman sukupuolensa edustajaksi tai seksiobjektiksi ja samalla mitätöidään hänen ammattiroolinsa. Henkilö edustaa tällöin ensisijaisesti omaa sukupuoltaan ja häiritsijän oma asema korostuu. (Ryynänen, 2003.)

On siis mahdotonta sanoa mitään selkeää yksittäistä syytä häirinnälle. Häirintää koetaan sukupuoleen katsomatta. Sen sijaan, että keskityttäisiin yksittäisen sukupuolen häirintäkokemukseen, tai lasketaan automaattisesti häirinäksi kaikki yllä mainittu mikä voidaan laskea, tärkeämpää on ymmärtää erilaisia syitä häirinnän taustalla, sekä häirinnän olemus subjektiivisena kokemuksena, jotta häirintää voidaan jatkossa paremmin ehkäistä. Kaikki eivät koe samoja asioita häirintänä. Näin ollen esimerkiksi härskit puheet eivät aina ole häirintää, vaan voivat myös olla osa ihmisten normaalia kanssakäymistä.

4 AIEMPIA TUTKIMUKSIA SEKSUAALISESTA HÄIRINNÄSTÄ

4.1 Tasa-arvobarometri 2017

Sosiaali- ja terveystieteiden tutkimuskeskuksen barometri tuottaa tietoa sukupuolten tasa-arvoon liittyvistä asioista elämän eri osa-alueilla. Vuonna 2017 toteutetun barometrin mukaan naiset olivat kokeneet epäasiallista käytöstä selvästi useammin kuin miehet. Vastanneista naisista seksuaalista häirintää oli kokenut 38 % edellisten kahden vuoden aikana. Miesten osalta tulos oli 17 %. (Kuvio 1.) (Attila ym., 2018.)

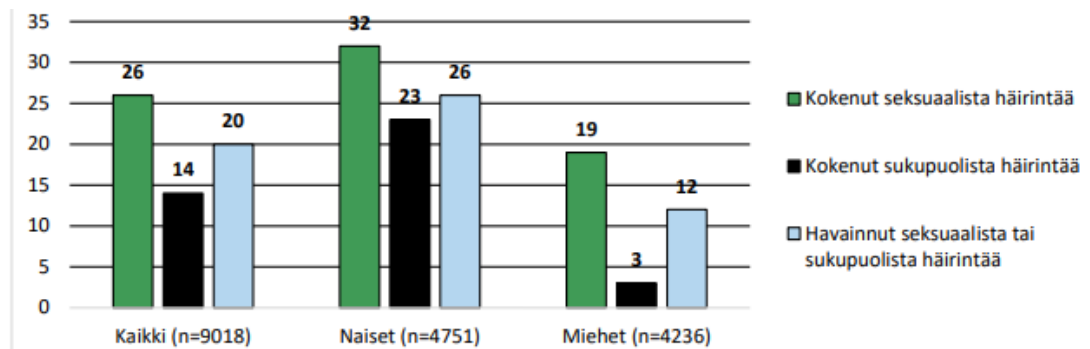

Kuvio 1 Seksuaalisen häirinnän kokemukset tasa-arvobarometrin mukaan (Attila ym., 2018).

4.2 Häirintä suomalaisessa kilpaurheilussa

Suomen urheilun eettinen keskus SUEK ry selvitti vuonna 2020 seksuaalisen ja sukupuolisen häirinnän yleisyyttä suomalaisessa kilpaurheilussa. Kohderyhmänä oli 16-vuotiaat ja sitä vanhemmat kilpaurheilijat. Vastauksia sähköisessä kyselyssä saatiin 9018, jolloin vastausprosentti oli 5,6. Kaikista vastaajista seksuaalista häirintää oli kokenut 26 %. Häirinnän kokemisen osuus vaihteli eri

lajien välillä ja sukupuoleen perustuvan häirinnän kokeminen nuorilla naisurheilijoilla todennäköisempää kuin miesurheilijoilla. Vastauksissa tuli ilmi, että häiritsevää vitsailusta voi tulla tapa, ja pitkittyneenä se voi saada häirityn kokemaan esimerkiksi huonommuutta ja ulkopuolisuutta. Kyselyyn vastanneiden mielestä keskeinen häirintään puuttumisen keino olisi nimenomaan häiritsevään vitsailuun puuttumisen matalalla kynnyksellä. Tämä loisi kulttuuria, jossa häirintää ei suvaita. (Kuvio 2.)(Lahti ym., 2020.)

Kuvio 2 Seksuaalisen ja sukupuolisen häirinnän kokemukset sekä havainnot suomalaisessa kilpaurheilussa (Lahti ym., 2020).

5 OPINNÄYTETYÖN TOTEUTTAMINEN

5.1 Tutkimusongelma

Omaakohtaisien häirintäkokemusten myötä halusin tutkia, kuinka paljon, ja millaista häirintää esiintyy sopimuspalokuntatoiminnassa valtakunnallisesti. Miellenkiintoista on myös mielestäni se, kuinka kaksi henkilöä saattaa nähdä saman tilanteen aivan eri tavalla.

Tilanteessa toinen kokee tulleen häirityksi ja toinen osapuoli ei välttämättä edes huomaa häirinneensä. Seksuaalisen häirinnän kokemisen tarkastelu ja tutkiminen ovat haasteellisia. Ensimmäinen haaste on se, että osa häirintää kokeneista ei laske kokemuksiaan häirinnäksi. Tämä johtuu siitä, että seksuaalisen häirinnän kaikkia muotoja ei tunnisteta, vaan seksuaaliseksi häirinnäksi lasketaan yleisesti vain sen ikävimmät muodot, kuten fyysinen kosketelu, raiskaus tai sen yritys. Toinen ongelma tutkimisessa on se, että häirintää kokeneet eivät halua vastata kyselyihin, koska seksuaalisen häirinnän kokeminen voi olla leimaavaa, traumatisoivaa tai nöyryyttävää. Viimeisin este tarkojen esiintymislukujen saamiselle on se, että tutkimuksille ja kysymysten asettelulle ei ole olemassa standardoitua menetelmää tai mittaristoa häirinnän mittaamiseen ja määrittämiseen. (National Academies of Sciences ym., 2018.)

5.2 Menetelmä, eettisyys ja anonymiteetti

Opinnäytetyön menetelmäksi valikoitui kysely, jonka tulokset analysoitiin sekä määrällisiä ja laadullisia tutkimuskäytäntöjä noudattaen (Salonen, 2020). Tämä siksi, että tutkimuksesta saadaan sekä määrällisiä, numeerisesti esitettäviä tuloksia sekä vapaiden vastausten kohdalla pyritään ymmärtämään seksuaalisen häirinnän kokemista kokonaisvaltaisemmin. Tutkimusaineiston hankinnassa käytin kohdennettua kyselytutkimusta. Kyselytutkimuksen alustana toimi SAMK:in E-lomake. Tämän alustan käyttäminen ja kerättyjen tietojen hävittäminen järjestelmästä analysoinnin jälkeen varmisti, että tutkimukseen osallistuvien anonymiteetti säilyy, eikä mahdollisesti esille tulevia arkaluontoi-

sia asioita pystytä henkilöimään tai käyttämään väärin. Kysymysten asettelussa pyrin hienotunteisuuteen, mutta täsmälliseen kysymysmuotoon, koska käsittelemäni aihe on tunteita pintaan nostattava sen arkaluonteisuuden vuoksi (Alaterä, 2021). Vapaita vastauksia en suorina lainauksina käytä työväni, koska ne sisältävät arkaluontoiseksi luokiteltavia yksityiskohtaisia tapauskuvauksia, joista saattaisi henkilöitä tunnistaa. Kirjoitan tutkimustulokset auki siten, että niiden käsittely noudattaa tutkimuseettisiä periaatteita ja vastauksissa esiintyvien henkilöiden anonymiteetti säilyy (Anttila, 2014; Kuula-Luumi, 2018).

5.3 Aineiston hankinta

Kyselytutkimuksen linkki jaettiin Suomen Pelastusalan Keskusliiton SPEK:in kautta alueellisille pelastusliitoille, jotka jakoivat linkin omille jäsenpalokunnille Suomessa. Linkin mukana lähetettiin saatekirje, joka sisälsi vastausohjeet (LIITE 1). Lisäksi kyselystä jaettiin tietoa mm. Pelastusalan naiset ry:n sosiaalisen median kanavissa. Sopimuspalokuntalaisia oli kyselyn aikaan tilastojen mukaan noin 33500 henkilöä hiukan yli seitsemässäsadassa palokunnassa (SSPL, 2021). Osa tästä lukumäärästä kuitenkin kuuluu nuoriso-osastoihin, joille kyselyä ei suunnattu. Kohderyhmänä olivat yli 16-vuotiaat hälytys- ja muiden osastojen jäsenet. Kyselyyn vastattiin 1290 kertaa (LIITE 2). Tämä oli 1088 vastausta enemmän kuin edellisenä vuonna samaan aikaan tehdyssä niinkään sopimuspalokuntalaisille suunnatussa tasa-arvo ja yhdenvertaisuuskyselyssä (STM, 2021). Sähköisesti toteutetuissa kyselyissä tavanomaisena vastausprosenttina voidaan pitää n. 26 % (Ojanperä, 2018). Tämän alle jäätin reilusti, mutta vastausmäärän erosta edellisen vuoden kyselyyn voidaan päätellä aiheen olevan ajankohtainen. Lisäksi syksyllä 2021 sosiaalisen median Instagram-sovelluksessa tili ”Emergencyservicestoo” toi seksuaalisen häirinnän ilmiötä esiin pelastusalan toimijoiden näkökulmasta. Tämä lisäsi asian käsittelyä julkisuudessa.

Kyselytutkimuksen 1–3 osioiden kysymykset näkyivät kaikille vastaajille. Osista 4 eteenpäin kysymykset aukesivat vain häirintää kokeneille. Eli kysymyksen 2.3 vastauksen perusteella kyllä-vastanneille. Kiitos vastaamisesta -sivuja

on kaksi, toinen 2.3 kysymykseen kyllä ja tämän jälkeen häirintää koskevien kysymyksien vastaajille (kohta 7) ja toinen edellä mainitun 2.3 kysymyksen ei-vastauksille (kohta 8). (LIITE 2.)

5.4 Aineiston analyysi

Opinnäytetyössäni käytän sekä määrällistä että laadullista analyysiä kyselyn monimenetelmällisen aineiston vuoksi. Määrällisessä analyysissä keskityn numeeristen tietojen tarkastelemiseen sekä tilastollisia menetelmiä soveltaen pyrin löytämään tilastollisesti merkitseviä yhteyksiä ja ilmiöitä aineistosta. Laadullisessa analyysissä keskityn tekstimuotoisten vastausten tulkintaan. Käytän aineistolähtöistä analyysiä, teemoittelen aluksi vapaat vastaukset, jonka jälkeen tämän pohjalta pyrin analysoimaan kokemuksia tutkittavasta aiheesta. Määrällisen aineiston analysoinnissa käytän Microsoft Excel-ohjelmaa. Tulosten havainnollistamiseksi käytän erilaisia kuvioita. Monimenetelmäinen lähestymistapa mahdollistaa kokonaisvaltaisen kuvan tutkittavasta ilmiöstä (Alaterä, 2021).

5.5 Opinnäytetyön tekeminen

Opinnäytetyön aihe valikoitui keväällä 2021. Toukokuussa 2021 sain ohjaajan työlleni ja aloin kirjoittaa suunnitelmaa. Opinnäytetyösuunnitelma hyväksyttiin 4.9.2021 ja samalla allekirjoitettiin opinnäytetyösopimus tilaajan kanssa. Opinnäytetyön kyselytutkimus avautui vastattavaksi 29.10.2021. Kyselyyn vastausaika oli 2 viikkoa, jonka jälkeen lomake sulkeutui. Kyselytutkimuksen vastauslomake oli auki 29.10.–19.11.2021. Tulosten purkamiseen ja opinnäytetyön kirjoittamiseen kului aikaa yllättävänkin paljon. Lisäksi henkilökohtaiset syyt viivästyttivät opinnäytetyön valmiiksi saattamista. Lopulta opinnäytetyön valmistuminen viivästyti kaksi vuotta yli suunnitellun aikataulun.

Alustavia tuloksia tutkimuksesta esitettiin jo joulukuussa 2021, kun YLE teki jutun ”Takaisin palokuntaan tuomiosta huolimatta”. Tässä kerrottiin palokunta-

laisten kokemuksista, sekä tuotiin esille tapauksia, joissa sopimuspalokuntalaisia on tuomittu seksuaalirikoksista. Artikkelia varten Yle haastatteli minun lisäksi häirintää kokeneita henkilöitä, Sopimuspalokuntien Liiton toiminnanjohtaja Ari Maskosta sekä Suomen Pelastusalan Keskusjärjestön kehittämispäällikkö Niko Araa. (Mattila, 2021.) Helmikuussa 2022 kävin Sopimuspalokuntien liiton ajankohtaisseminaarissa puhumassa työstäni. Seminaarissa Pelastusopiston rehtori Mervi Parviainen toimi juontajana ja myös haastattelijani. Seminaari välitettiin koronatilanteen vuoksi suorana lähetyksenä verkon kautta valtakunnallisesti sopimuspalokuntalaisille. (SSPL, 2022; Youtube, 2022)

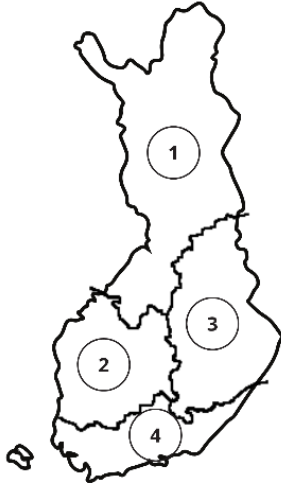
6 TUTKIMUSTULOKSET

6.1 Kyselyyn vastanneet

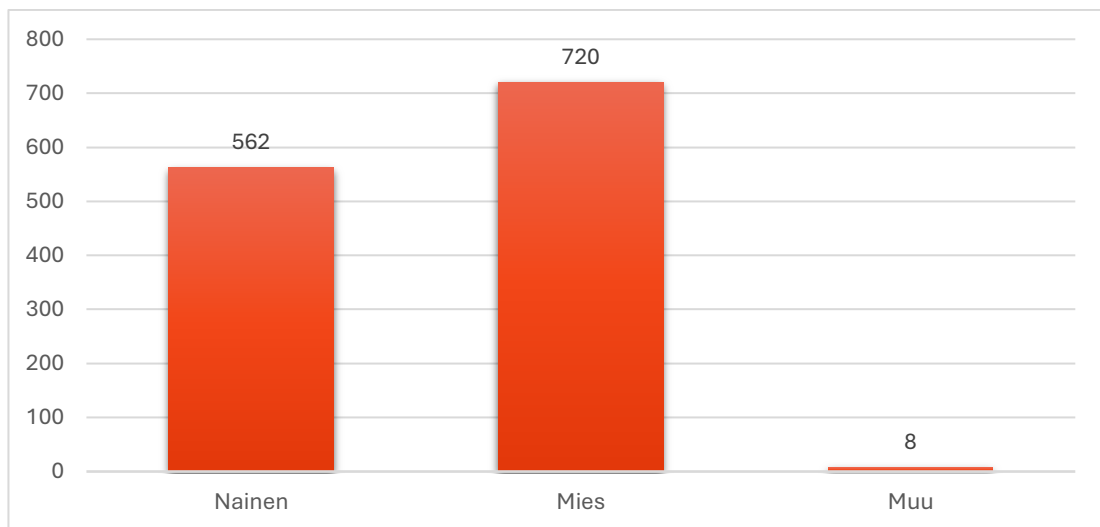
Kyselyyn vastasi yhteensä 1290 henkilöä. Yhteensä E-lomake järjestelmään oli tallentunut 1295 vastauslomaketta, mutta näistä 5 oli täysin tyhjiä. Aluksi kysyin kaikilta vastaajilta sukupuolen, ikäryhmän, asuinpaikan ja palokuntaharrastuskokemuksen vuosina. Näillä kysymyksillä halusin kartoittaa mm. tavoittiko kyselyni palokuntalaisia ympäri Suomen, keskittyivätkö vastaajat tietylle alueelle, vastasiko kyselyyn eri sukupuolien edustajia. Myöhemmässä vaiheessa käytän näitä tietoja myös häirintää kokeneiden osalta eri ikäryhmien tai sukupuolen osalta.

Kyselyyn vastanneista sukupuolekseen nainen merkitsi 562 henkilöä, mieheksi 720 henkilöä ja muu vaihtoehdon valitsi 8 henkilöä (Kuvio 4). Ikäryhmitäin vastaajat jakautuivat nousujohteisesti 35–39-vuotiaiden ryhmään saakka, jonka jälkeen vastaajamäärä laski tasaisesti. Vastaajia oli eniten ikäryhmässä 35–39 vuotta (Kuvio 5). Miesten osalta suurin vastaajaryhmä oli 45–39-vuotiaat. Naisten osalta ikäjakauma taas oli erilainen, vastanneita oli muihin ryhmiin verrattuna reilusti eniten 35–39-vuotiaiden ryhmässä, lähes 200 henkilöä. Muu-sukupuolekseen vastanneita eniten oli 16–19-vuotiaissa. (Kuvio 6)

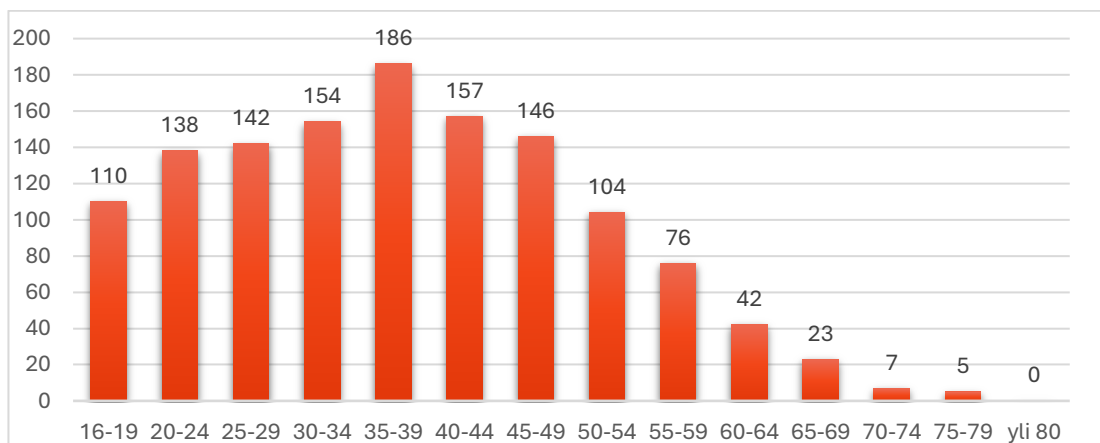
Palokunnan sijaintikysymyksessä oli ohjeena piirroskuva, jossa Suomi oli jaettu osiin ja numeroitu. Jako on tehty käyttämällä Euroopan unionin aluejako-
luokitus NUTS 2005-jaon tasoa 2. (Kuvio 3.) Tarkoituksena oli tarkastella asiaa yleisellä tasolla koko Suomen mittakaavassa, kuitenkin pienemmiksi sijainneiksi jaettuna, mutta ei esimerkiksi jonkun tietyn pelastuslaitoksen alueella. Valintaan vaikutti myös vastaajien anonymiteetin säilymisen tarve. Paikkakunta tai pelastuslaitoskohtainen jako olisi mahdollisesti yksilöinyt vastaajia liikaa tunnistettavaksi vastausten perusteella (Turvaa tutkittavan anonymiteetti! | Vastuullinen tiede). Kyselyyn vastanneita eniten oli Etelä-Suomesta (4), ja vähiten Itä-Suomesta (3) (Kuvio 7).

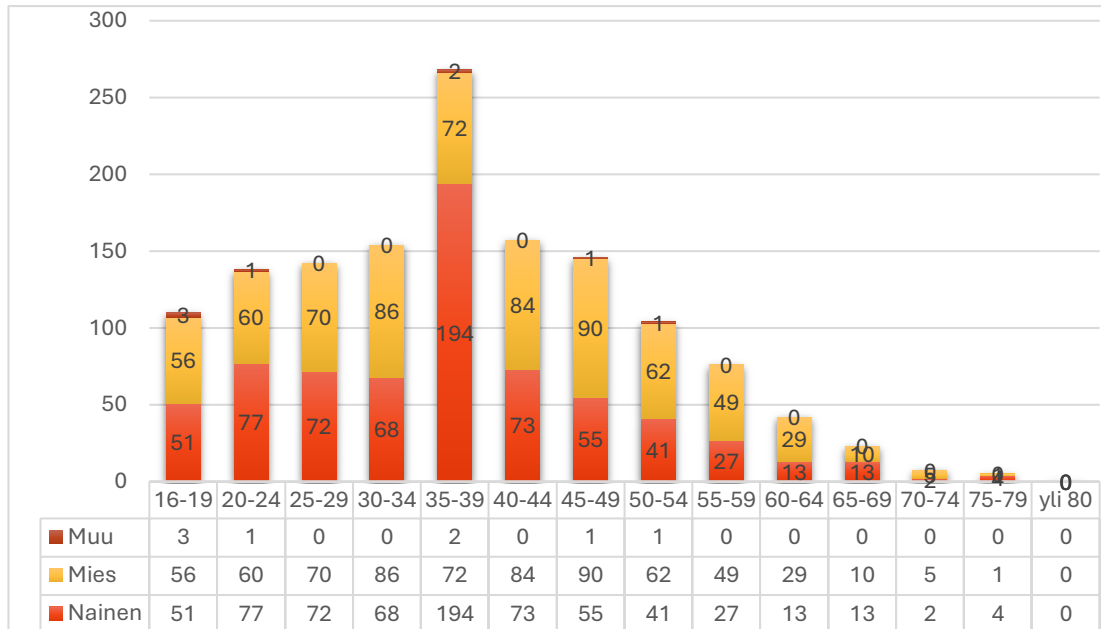
Kuvio 3 Sopimuspalokunnan sijainti NUTS 2005-jaon tason 2 mukaisesti.

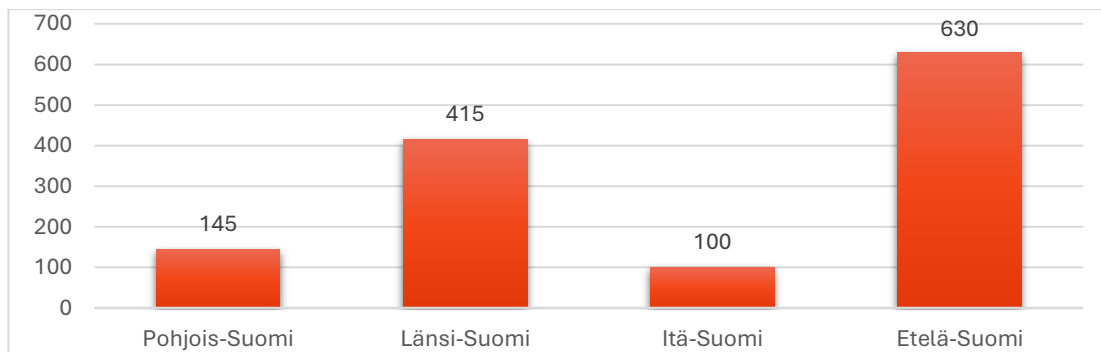
Kuvio 4 Kyselyyn vastanneet sukupuolittain.

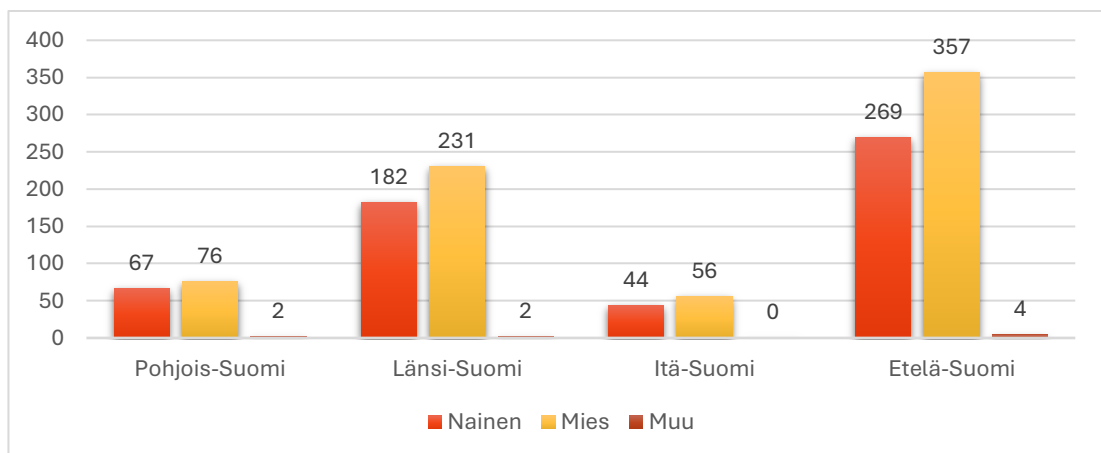
Kuvio 5 Kyselyyn vastanneet ikäryhmittäin.

Kuvio 6 Kyselyyn vastanneet sukupuolittain iän mukaan.

Kuvio 7 Kyselyyn vastanneet palokunnan sijainnin mukaan.

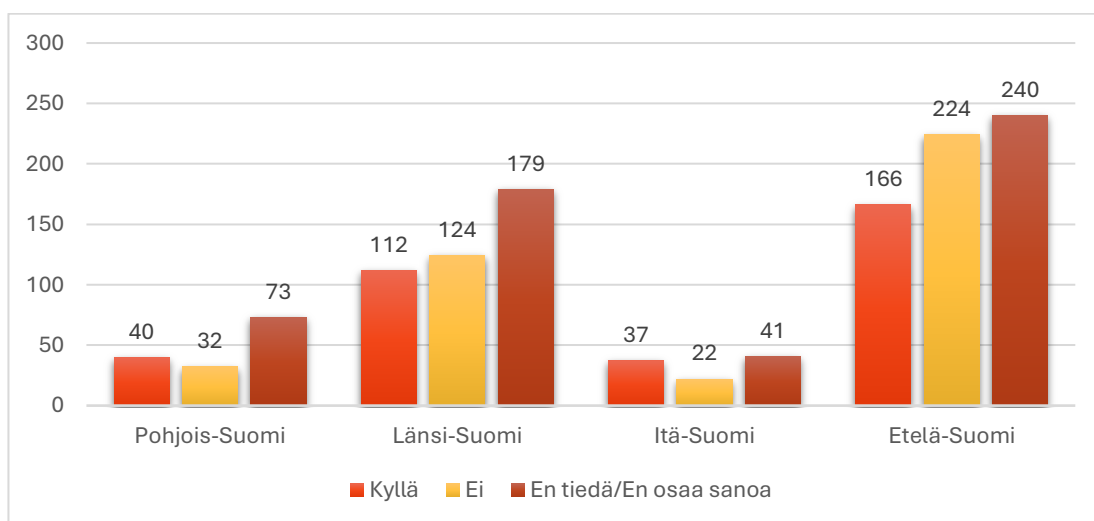
Kuvio 8 Kyselyyn vastanneet sukupuolittain sijainnin mukaan.

6.2 Palokunnan toimintaohje häirintätilanteissa

Kyselyssä kysyttiin, onko palokunnalla olemassa olevaa toimintaohjetta häirintätilanteen varalle. Kaikista vastanneista 27,52 % kertoi palokunnassa olevan toimintaohje häirintätilanteissa. ”Ei”-vastauksia kertyi 402 ja ”En tiedä”-vastauksia 553 kappaletta. Sijainnin mukaan vastauksia tarkisteltaessa ei isoja eroja vastausten jakautumisessa ollut. (Kuvio 9.) Kysymykseen 2.2 sai sanallisesti vastata, millaiset toimintaohjeet palokunnassa on. Vastauksia tuli runsaasti, mutta niissä toistui muutama yhteneväinen asia:

- Esihenkilö, palokunnan päällystö tai hallitus hoitaa, heille ohjeistettu ilmoittamaan
- Ohjeet ovat selkeät, tai ne ovat olemassa, mutta ohjeita ei avattu tarkemmin vastauksissa.
- Käytössä on pelastusliiton tai pelastuslaitoksen antama ohjeistus
- Ohjeistusta häirintätilanteessa toimimiseen ei ole

Ongelmakohtiakin vastauksissa tuli esille. *”Ohjeistus ohjaa kertomaan palokunnan päällystölle häirinnästä, mutta häiritsijät itse kuuluvat päällystöön.”* Tämä on mielestäni huolestuttava asia palokunnan turvallisuuden kannalta. Jos häiritsijä on sama henkilö kuin häirintäyhdyshenkilö, ei palokunnassa silloin kukaan käytännössä puutu häirintään.

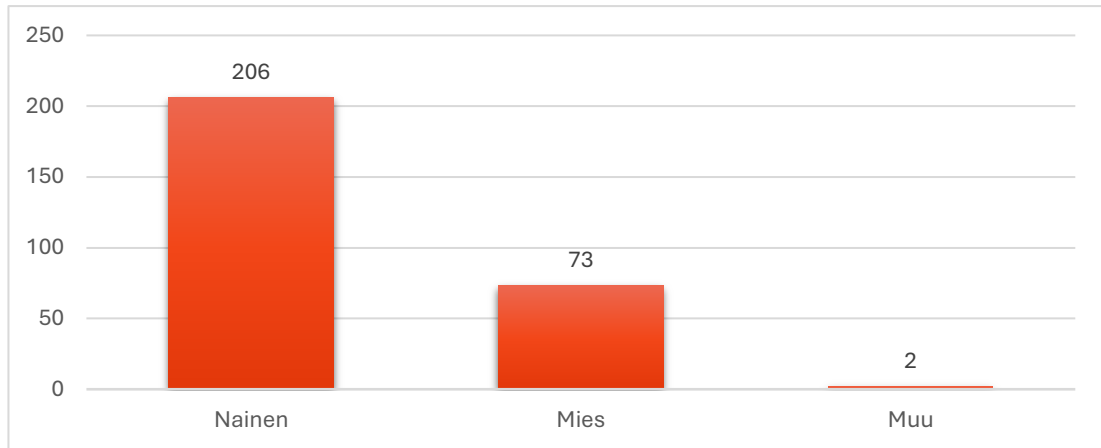
Kuvio 9 Palokunnassa oleva toimintaohje häirintätilanteessa palokunnan sijainnin mukaan.

6.3 Seksuaalista häirintää kokeneet

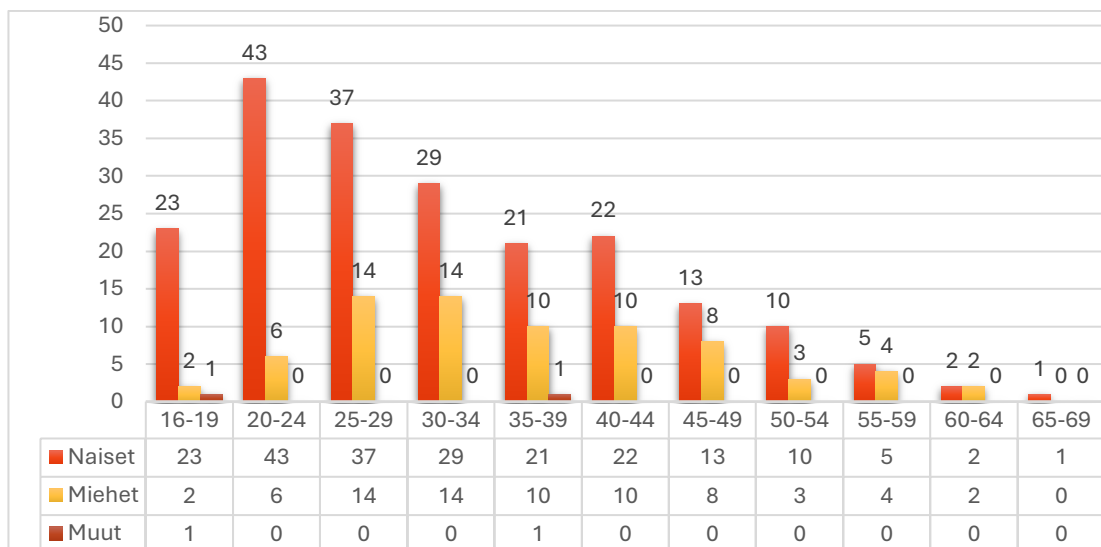
Seksuaalista häirintää kyselyssä kertoi kokeneensa 281 henkilöä, joka on 21.78 % kaikista vastaajista. Eniten häirintää kokeneita oli naisissa. (Kuvio 10.) Häirintää kokeneiden ikäjakaumaa tarkastellessa eniten kokemuksia oli kyselyn mukaan miesten osalta 25–29- sekä 30–34-vuotiaissa, molemmissa 14 henkilöä. Naisten osalta eniten 20–24-vuotiaiden ryhmässä, yhteensä 43 henkilöä. Yli 70-vuotiaista vastaajista kukaan ei kertonut kokeneensa häirintää. Tämän vuoksi lopuissa kuvioista yli 70-vuotiaiden tilastokohdat on jätetty pois. (Kuvio 11.)

Palokunnan sijainnin mukaan häirintää kokeneita oli prosentuaalisesti eniten Etelä-Suomessa, vastaajista 24 % kertoi kokeneensa häirintää. Vähiten häirintää oli koettu Länsi-Suomen sijainnikseen ilmoittaneiden vastaajien joukossa. (Kuvio 12.)

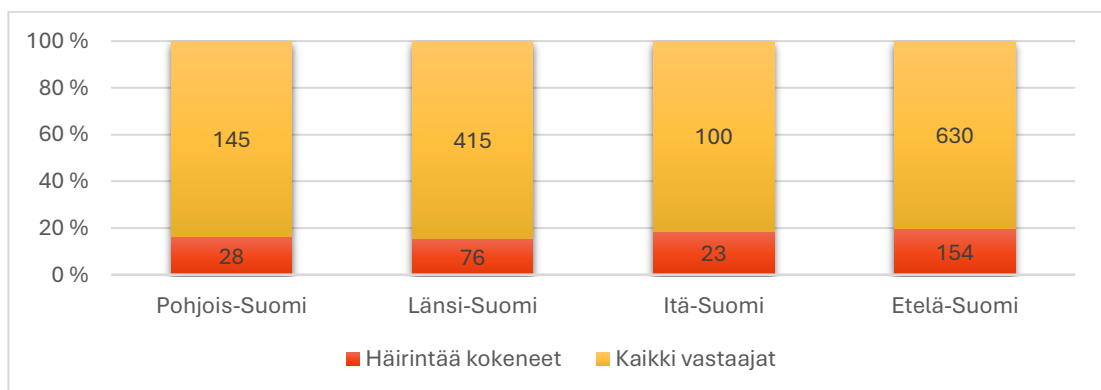
Palokunnassa olevan häirinnästä ilmoittamisen toimintaohjeen olemassaolon vaikutus nähtävillä olevaan häirintämäärään oli seuraavanlainen. Vastaajan palokunnassa häirintäohjeistuksen olemassaoloon ”Kyllä”-vastauksen antaneista vain 17 % oli kokenut häirintää. Niiden vastaajien osalta, joiden palokunnassa ohjeistusta ei ollut, häirintää kokeneita oli 42 % vastaajista. (Kuvio 13.) Häirinnän kokeneita tarkastellessa suhteessa sopimuspalokuntaan kuulumisaikaan eniten häirintää olivat kokeneet 5–10 vuotta palokuntaan kuuluneet naiset. Kaikista ryhmän 5–10 vuotta sopimuspalokuntaan kuulumisajakseen vastanneista naisista lähes puolet olivat kokeneet häirintää. (Kuvio 14.)

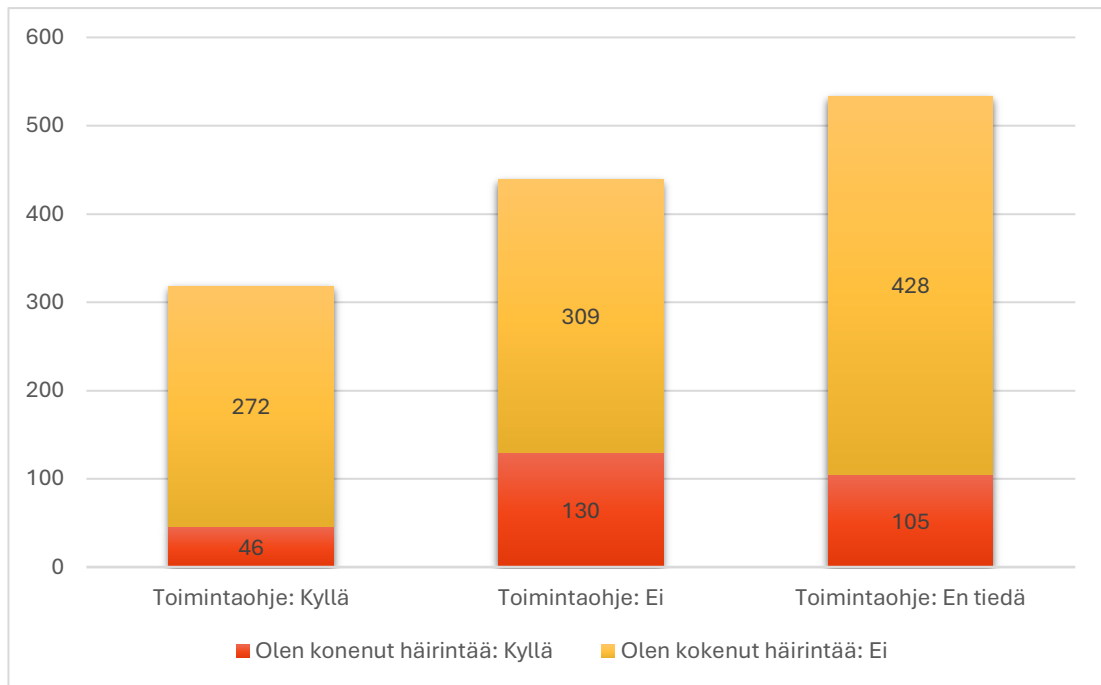
Kuvio 10 Seksuaalista häirintää kokeneet sukupuolittain.

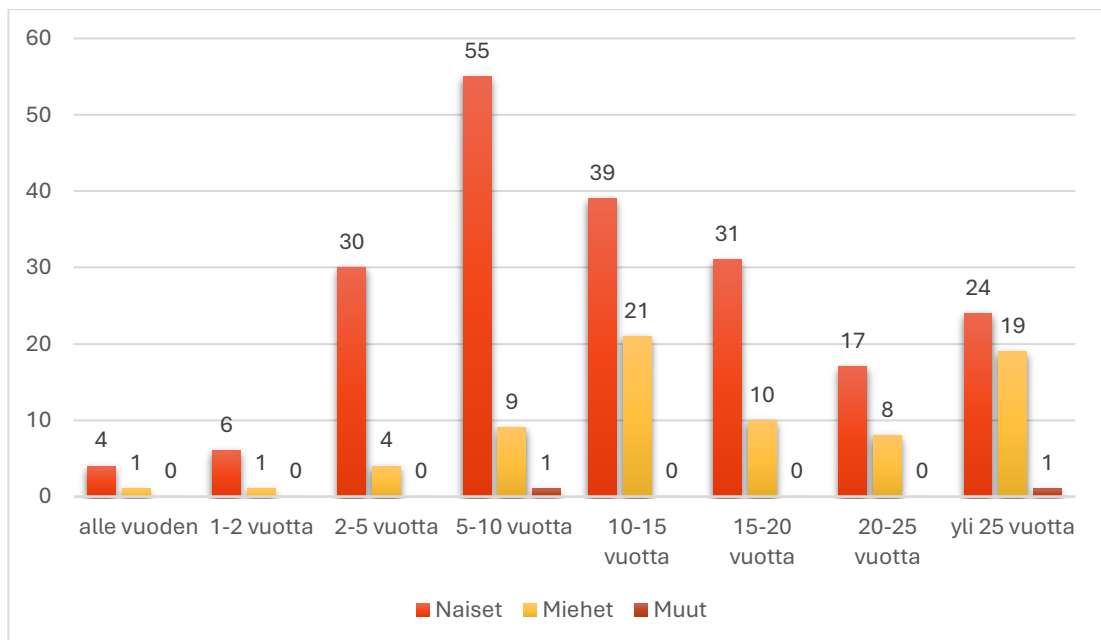
Kuvio 11 Häirintää kokeneiden ikäjakauma sukupuolittain.

Kuvio 12 Häirintää kokeneet suhteessa kaikkiin vastaajiin palokunnan sijainnin mukaan.

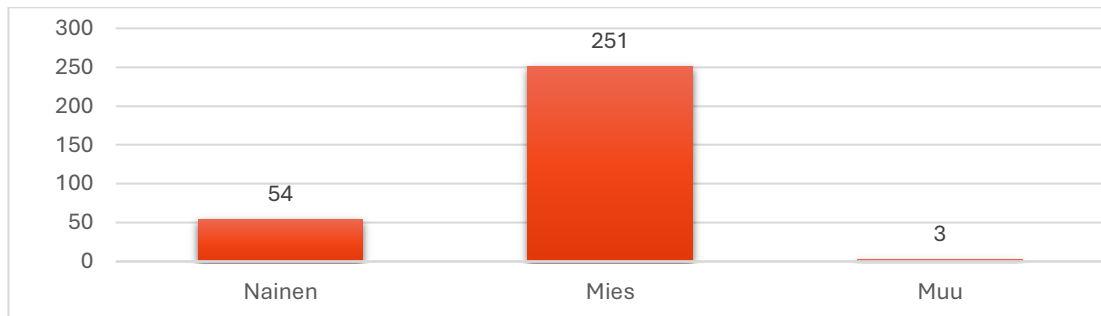
Kuvio 13 Häirintää kokeneet häirintätilanteen toimintaohjeen olemassaolon mukaan.

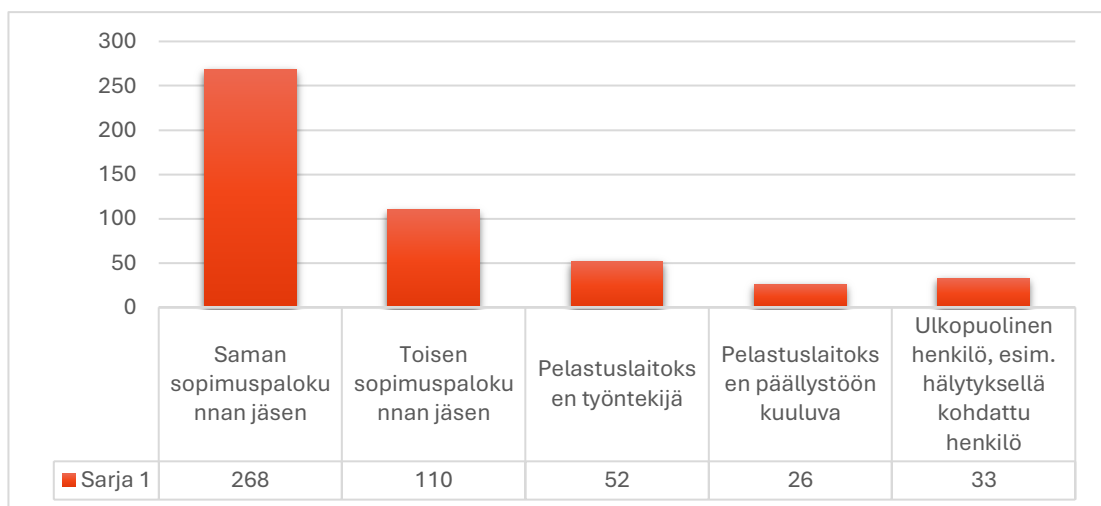
Kuvio 14 Häirintää kokeneiden sopimuspalokuntaan kuulumisaika.

6.4 Häirinyt henkilö

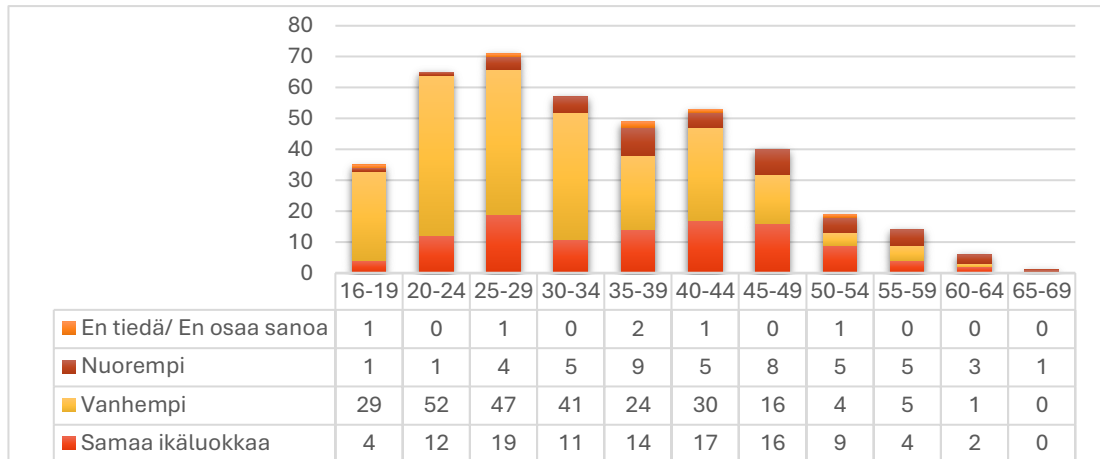
Häirinneestä henkilöstä kysyttiin sukupuolen lisäksi ikää suhteessa häirittyyn sekä sitä, onko häiritsijä esimerkiksi saman sopimuspalokunnan jäsen. Häiritsijä oli useammin mies kuin nainen, 81,49 %:a häirinneistä (Kuvio 15). Eri sukupuolta häiritsijä oli 267 tapauksessa, kun taas samaa sukupuolta vain 59 tapauksessa. En tiedä/ muu/ en osaa sanoa -vastaus esiintyi 6 kertaa. (Kuvio 18.) Yleisimmin häiritsijä oli saman sopimuspalokunnan tai toisen sopimuspalokunnan jäsen. Ulkopuolinen, esimerkiksi hälytyksillä kohdattu henkilö vastattiin vain 33 kertaa. (Kuvio 16.) Vastauksista voidaan todeta, että häiritsijä oli yleensä häirittyä henkilöä vanhempi, mutta 40 vuoden ylittävissä ikäryhmissä vastauksissa "samaa ikäluokkaa" sekä "vanhempi" ei vastausmäärissä ollut suurta eroavaisuutta. (Kuvio 17.)

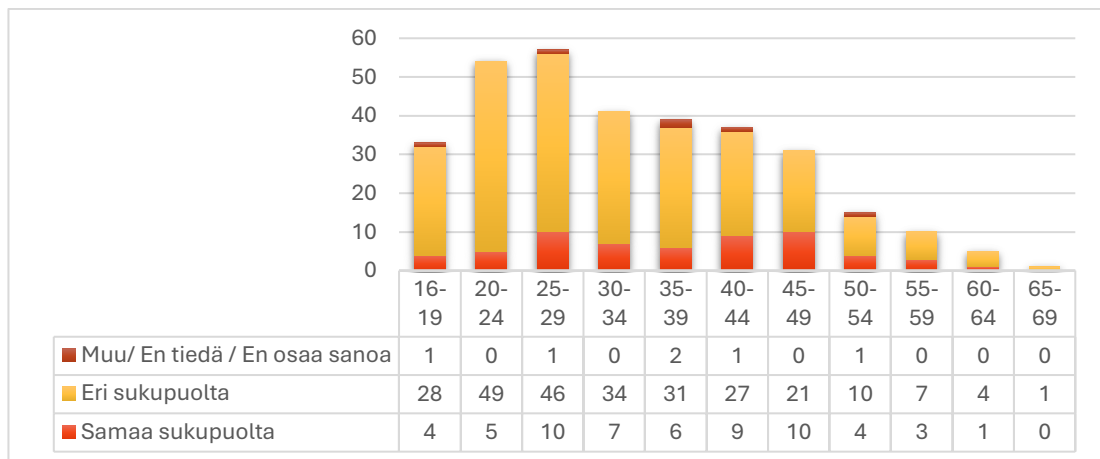
Kuvio 15 Häirinneen henkilön sukupuoli.

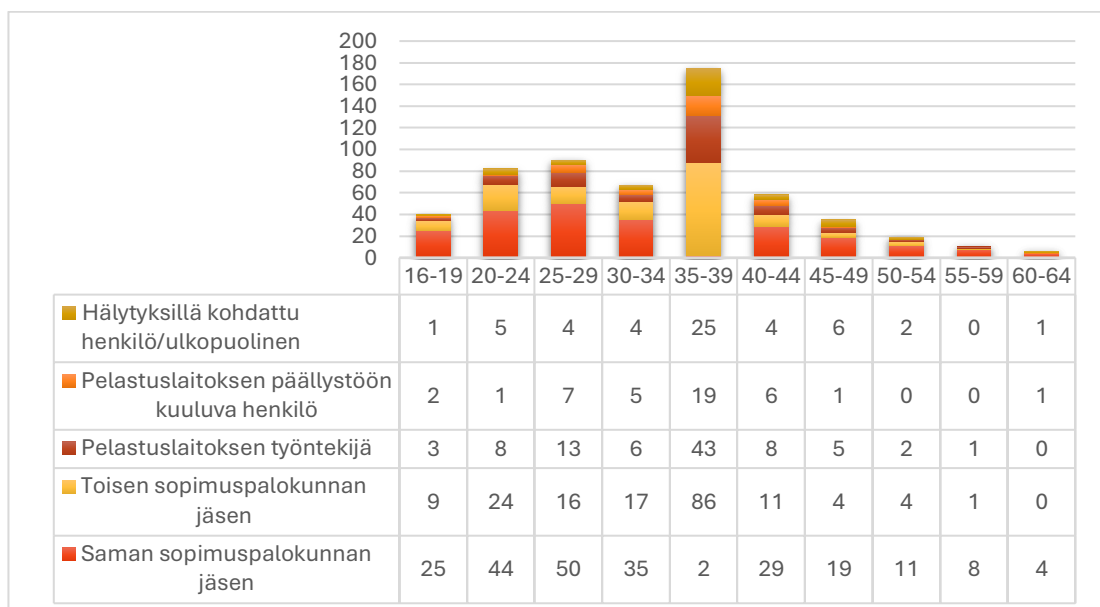
Kuvio 16 Häiritsijän suhde häirittyyn.

Kuvio 17 Häiritsijän ikä suhteessa häirittyyn ikäryhmittäin.

Kuvio 18 Häiritsijän sukupuoli suhteessa häirittyyn ikäryhmittäin.

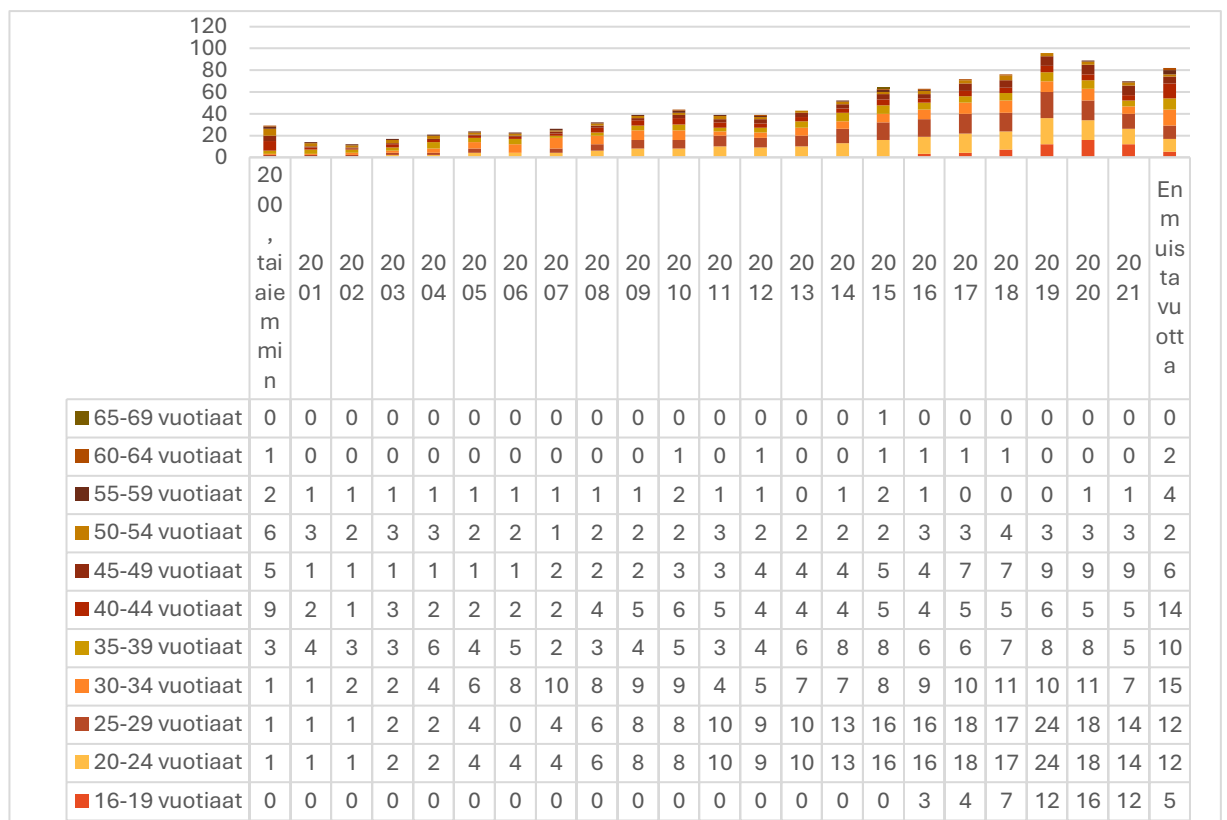

Kuvio 19 Häiritsijän suhde häirittyyn ikäryhmittäin.

6.5 Häirinnän tapahtuma-aika

Koetun häirinnän tapahtuma-ajasta kysyttiin pelkästään vuotta. Yksittäinen vastaaja pystyi vastaamaan kaikki vuodet, jolloin oli kokenut häirintää. Yksittäisten tapausten tapahtuma-aikoja siis ei erikseen kysytty, joten luvut kertovat yhden tapauksen vastaajaa kohden vuositasolla, vaikka sama ilmoittaja olisi kokenut useaan kertaan häirintää samana vuonna. Aikaväli, jota kyselyssä käsiteltiin, oli vuosittain takautuvasti vuoteen 2001 saakka ja lisäksi pystyi valitsemaan vaihtoehdon ”vuonna 2000 tai aiemmin” sekä ”en muista vuotta”.

Häirintä on ollut melko tasaisesti kasvusuuntaista 2019 vuoteen saakka. Vuosina 2011 ja 2013 häirintää kokeneiden määrässä tapahtui pieni notkahdus, mutta jälleen 2014 ylittyi 2010 olleiden häirintää kokeneiden määrä. Vuonna 2020 määrät lähtivät laskuun ja 2021 vuonna ne alittivat jo 2017 vuoden määrän, ollen 70 häirintää kokenutta, kun korkeimmillaan määrä 2019 vuonna oli 96 häirintää kokenutta henkilöä vuositasolla. Prosentuaalisesti häirinnän tapahtumisvuosia tarkasteltuna eniten häirintää tapahtui vuosina 2019 ja 2020, n. 9 %: a. (Kuvio 20.)

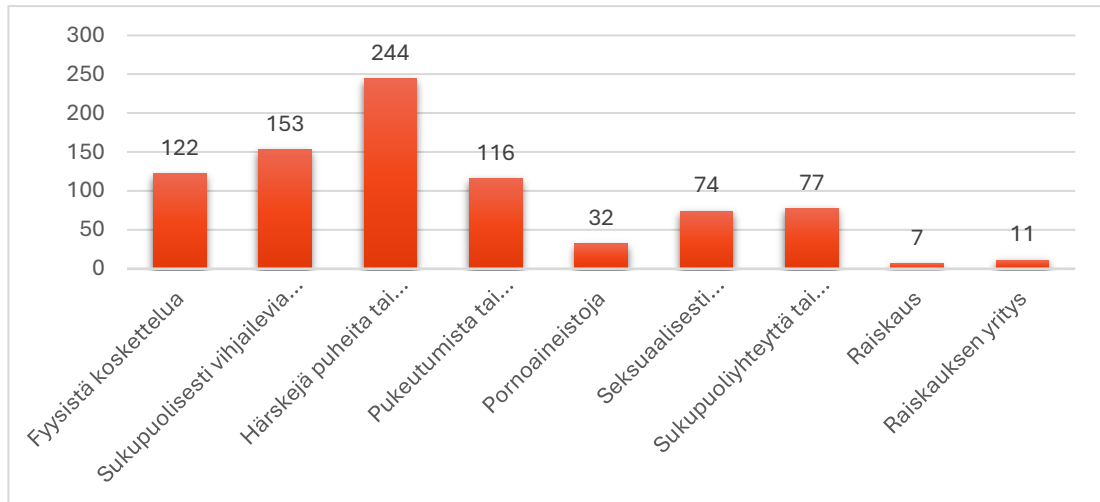
Kuvio 20 Häirinnän kokeminen eri vuosina ikäryhmittäin.

6.6 Häirinnän laatu

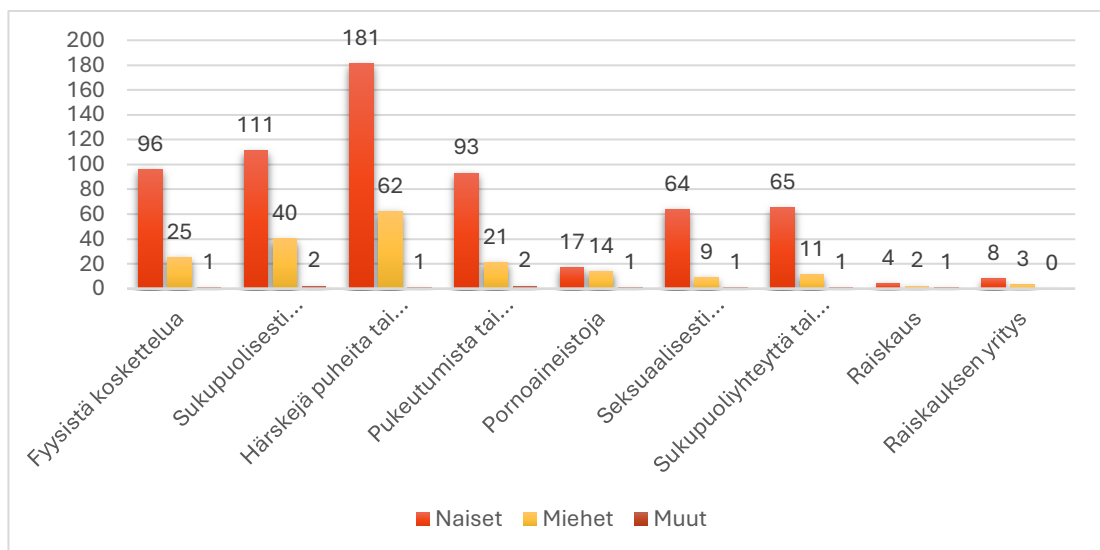
Häirinnän laadun määritelmänä käytin Tasa-arvovaltuutetun listausta, jonka mukaan vastausvaihtoehdot oli määritelty (Tasa-arvovaltuutettu, 2021). Eniten häirintää esiintyi härskien puheiden ja kaksimielisten vitsien muodossa, joita esiintyi 244 vastaajan vastauksissa. Tämä on melkein 30 % kaikista vastauksista. Raiskauksia ilmaistiin tapahtuneen 7 ja raiskauksen yrityksiä 11. Raiskauksista 4 kohdistui naisiin, 2 miehiin ja 1 muu sukupuolekseen ilmoittaneeseen. (Kuvio 21.)

Sukupuolittain häirintätapauksia tarkastellessa naisten kokemaa häirintää oli selvästi miesten kokemaa suurempi osuus (Kuvio 22). Vertailin häirintätapauksia myös sukupuolimuuttuja yhdistettynä ikäryhmämuuttujaan. Tässä oli nähtävissä, että esimerkiksi tapauksista vakavimmat, eli raiskaukset, sekä niiden yritykset ovat tapahtuneet kyselyn hetkellä iäkseen alle 44-vuotta ilmoittaneille. Suurimmaksi ryhmäksi kaikissa ikäryhmissä nousee ”Härskejä puheita tai kaksimielisiä vitsejä”-vastaus. (Kuviot 23–32.)

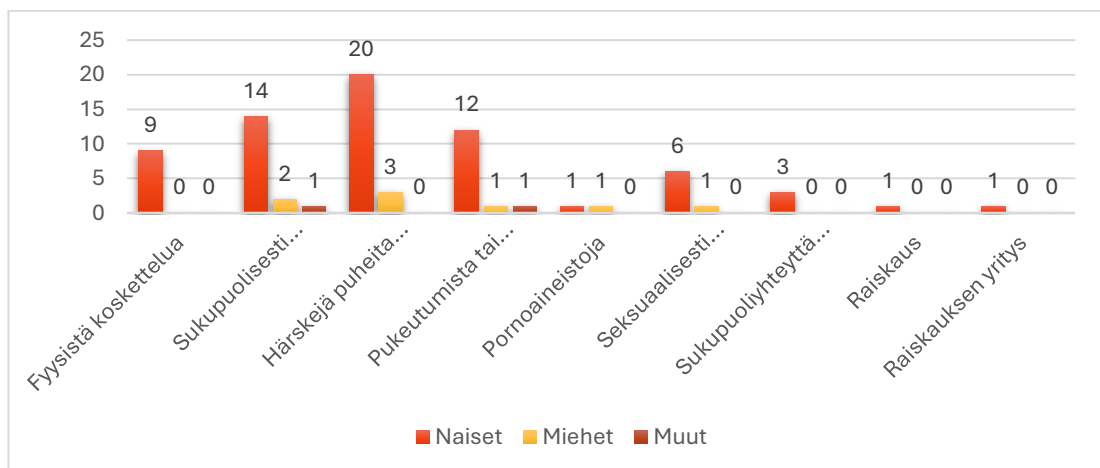
Häirinnän laatua verrattuna häirityn vastaajan palokunnan sijaintiin tarkastellessa voidaan todeta viisi seitsemästä ilmoitetusta raiskauksesta tapahtuneen Etelä-Suomen palokuntansa sijainniksi ilmoittaneelle, samoin raiskauksen yrityksistä seitsemän kymmenestä. Kaikista vastauksista laskettuna Etelä-Suomessa oli koettu kuitenkin vain 0,31 erilaista häirintämuotoa häirittyä kohti, vastaavan luvun ollessa Pohjois-Suomessa 2,8, Länsi-Suomessa 2,6 ja Itä-Suomessa 0,39. (Kuvio 33.)

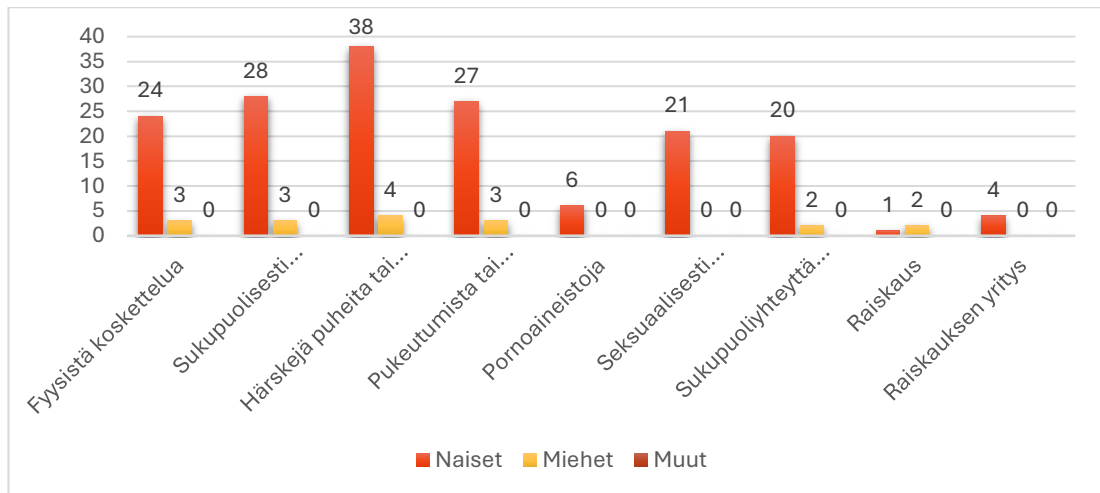
Kuvio 21 Koetun häirinnän laatu.

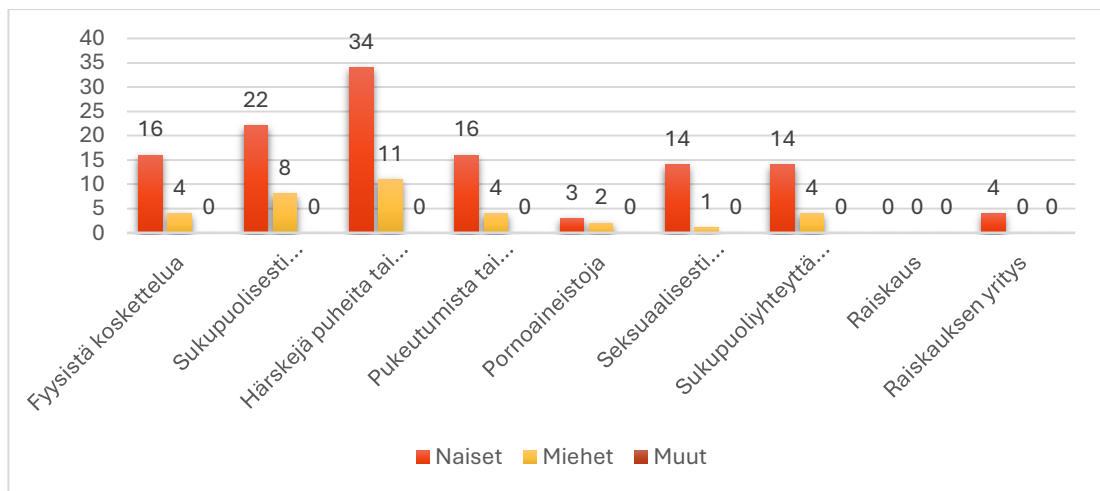
Kuvio 22 Sukupuolten erot häirinnän laaduissa.

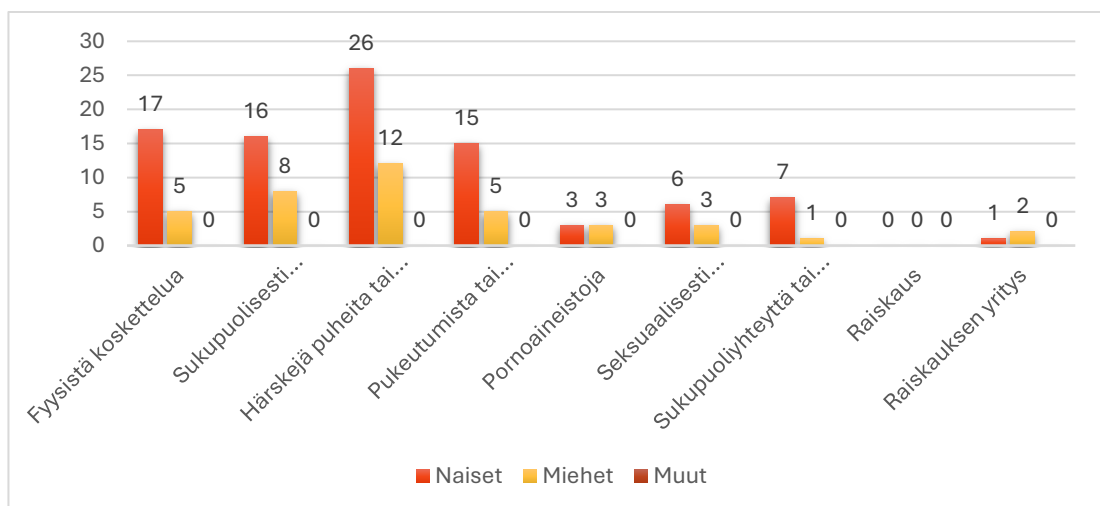
Kuvio 23 Häirinnän laatu 16–19-vuotiaissa sukupuolittain.

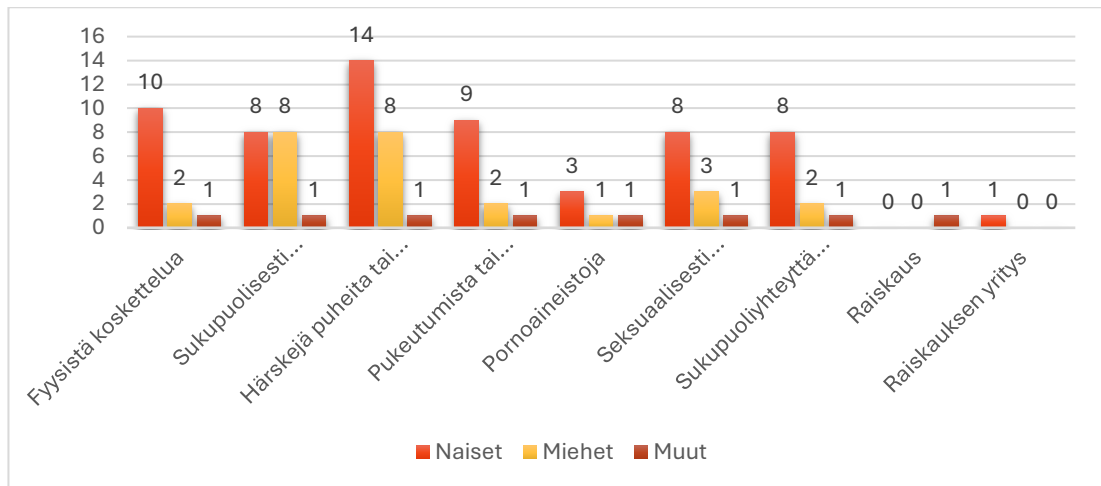
Kuvio 24 Häirinnän laatu 20–24-vuotiaissa sukupuolittain.

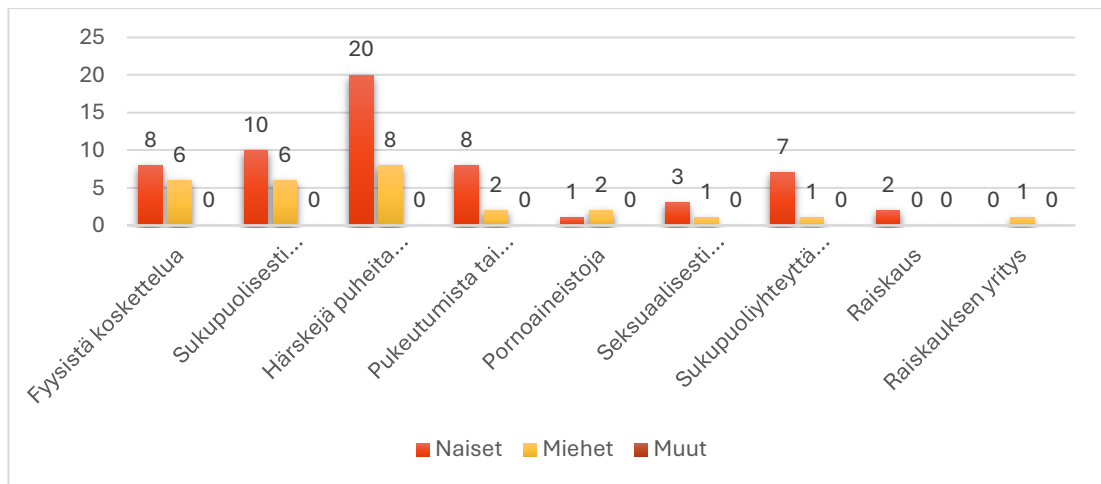
Kuvio 25 Häirinnän laatu 25–29-vuotiaissa sukupuolittain.

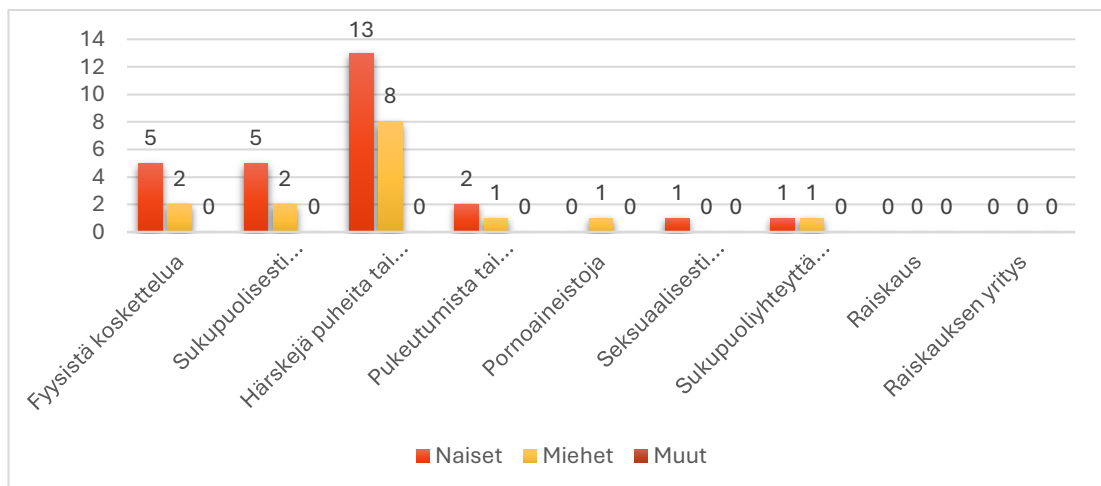
Kuvio 26 Häirinnän laatu 30–34-vuotiaissa sukupuolittain.

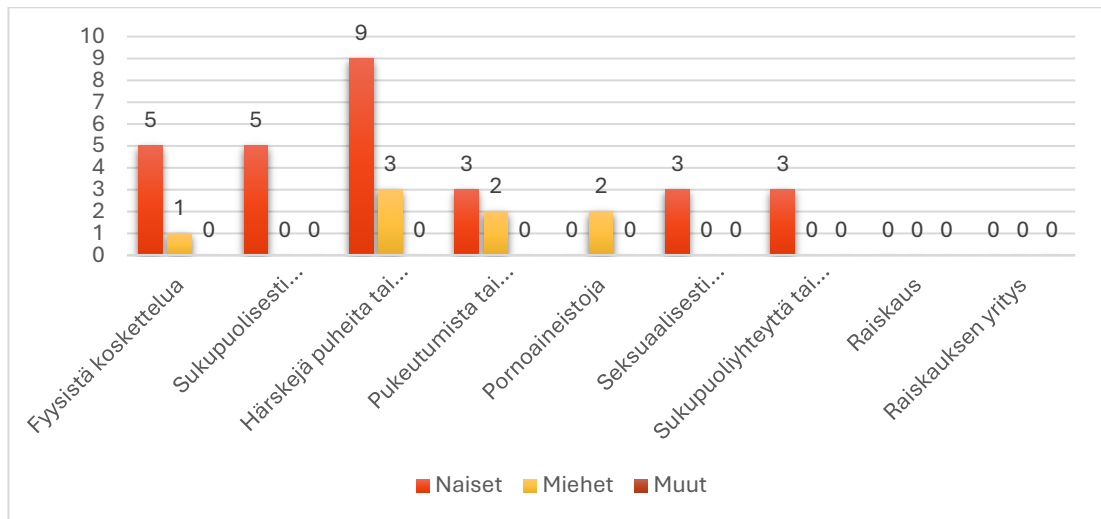
Kuvio 27 Häirinnän laatu 35–39-vuotiaissa sukupuolittain.

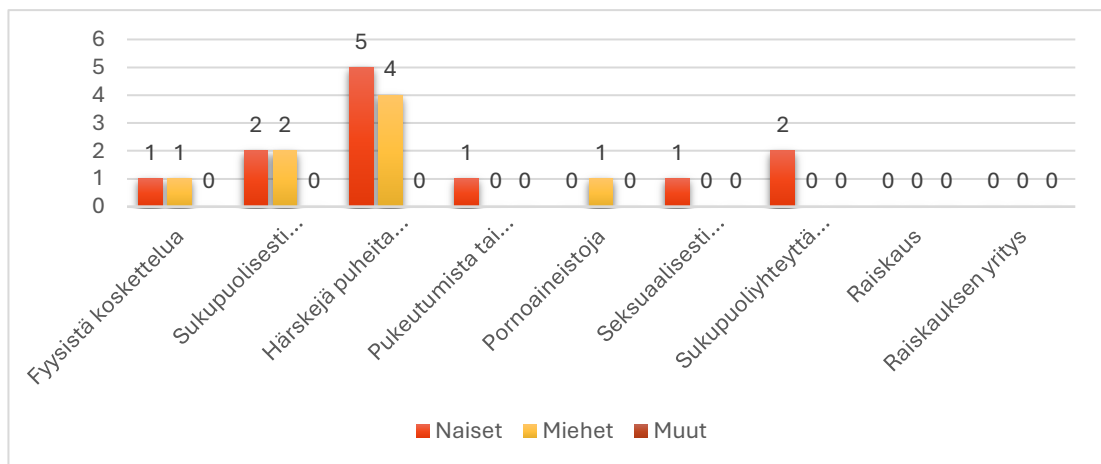
Kuvio 28 Häirinnän laatu 40–44-vuotiaissa sukupuolittain.

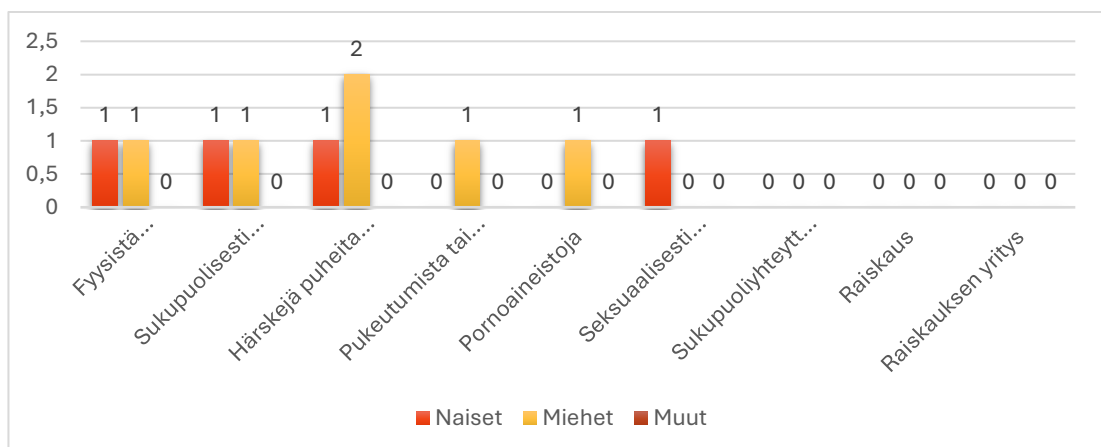
Kuvio 29 Häirinnän laatu 45–49-vuotiaissa sukupuolittain.

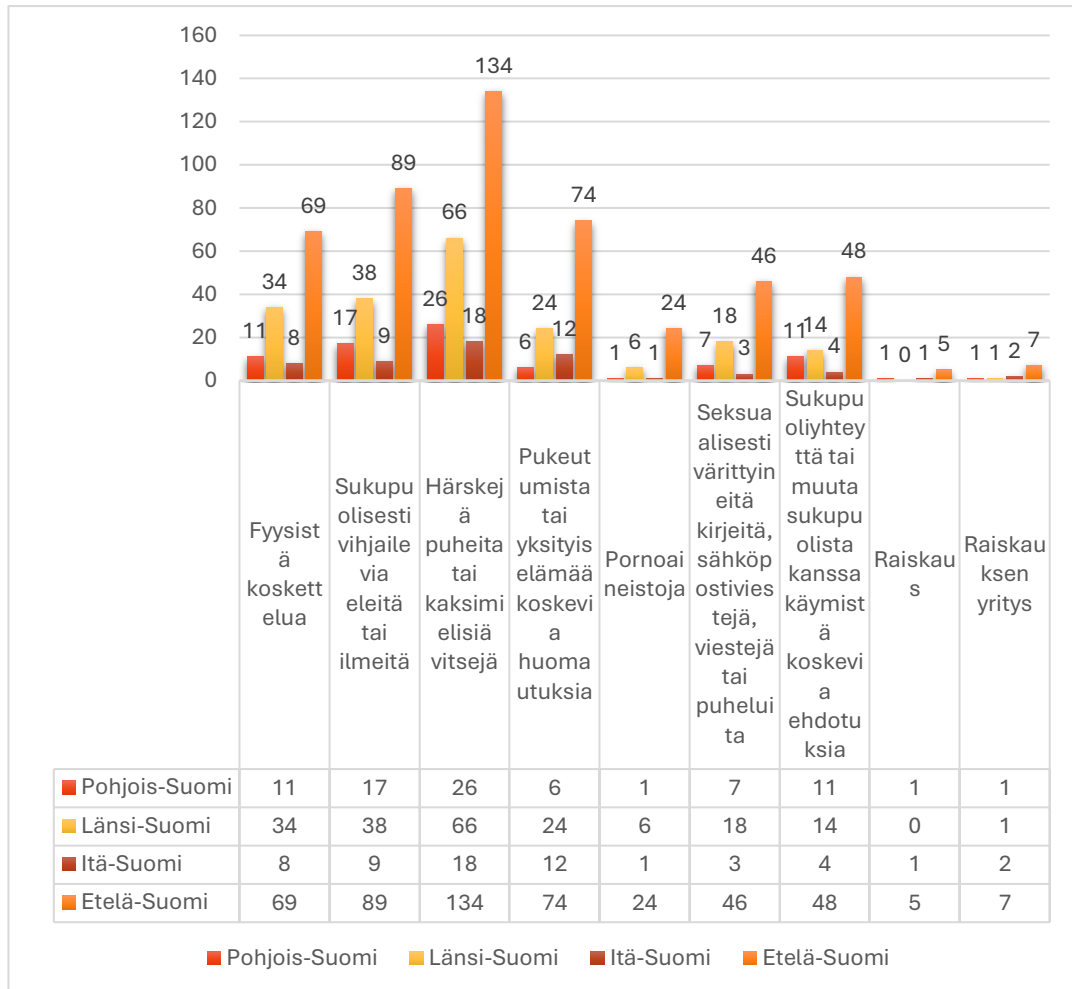
Kuvio 30 Häirinnän laatu 50–54-vuotiaissa sukupuolittain.

Kuvio 31 Häirinnän laatu 55–59-vuotiaissa sukupuolittain.

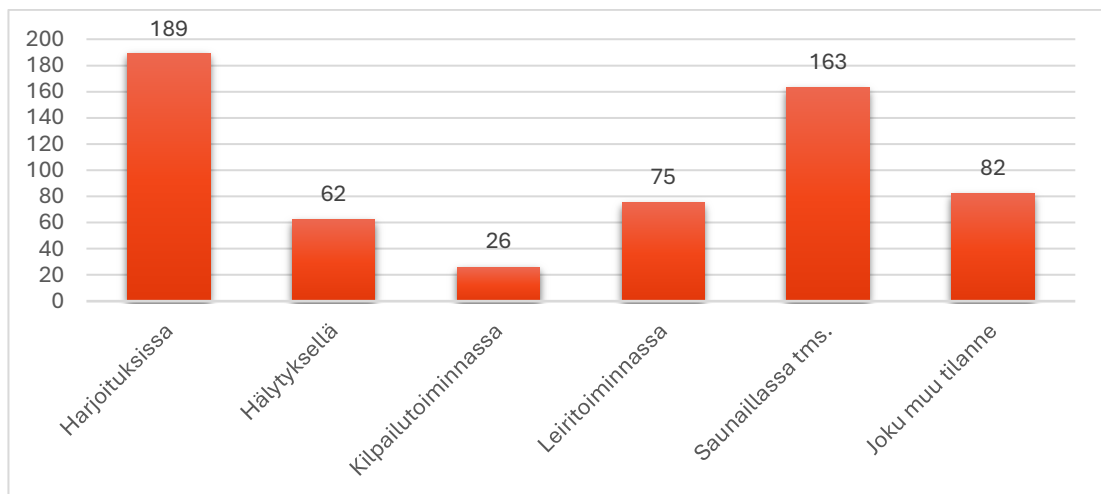
Kuvio 32 Häirinnän laatu 60–64-vuotiaissa sukupuolittain.

Kuvio 33 Häirinnän laatu suhteessa palokunnan sijaintiin.

6.7 Häirinnän tapahtumapaikka

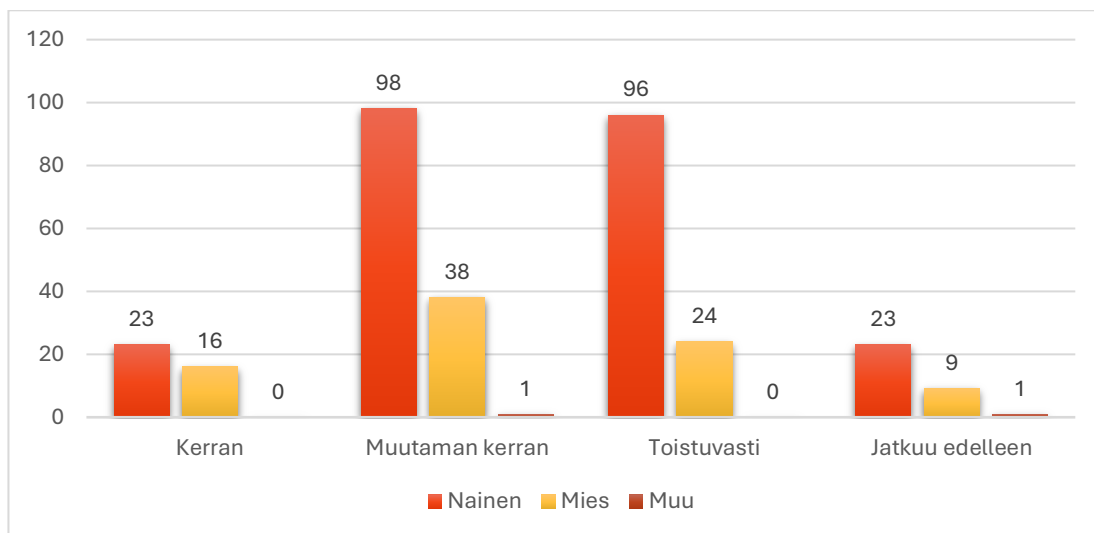
Häirinnän tapahtumapaikaksi ilmaistiin 189 tapauksen kohdalla palokunnan harjoitukset ja 163 tapauksessa saunailloissa tai niihin verrattavissa olevissa tilanteissa. Loput häirintätapauksista kohdistuivat kilpailu- ja leiritoimintaan, hälytyksille sekä 82 kertaa vastaajista kertoi häirinnän tapahtumapaikaksi jonkun muun. (Kuvio 34.) Joku muu paikka kerrottiin olevan mm. Palokunnan WhatsApp-ryhmä, valtakunnalliset opintopäivät, tapahtumaa muonittaessa, yksityisviestit sekä vapaa-ajalla toiminnan ulkopuolella, esimerkiksi paloaseman kuntosali, tai häiritsijän koti. Lisäksi vastauksissa toistui Tulimeri-risteily ja talkootoiminta.

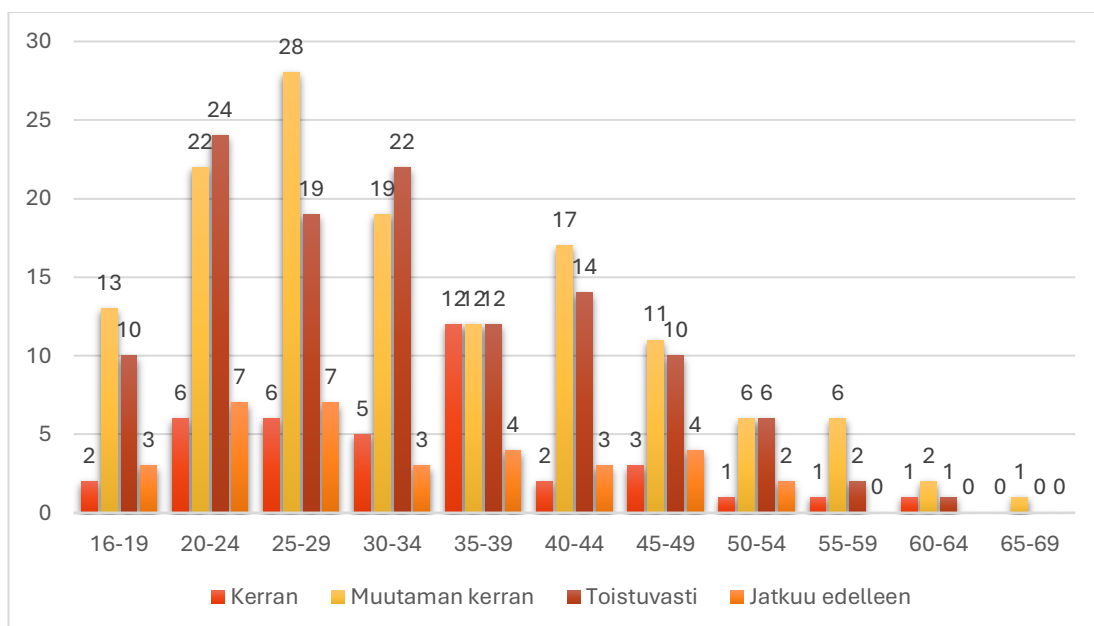
Kuvio 34 Häirinnän tapahtumapaikka.

6.8 Häirinnän kesto

Häiritetty henkilö saattoi ilmoittaa useammankin häirintätapausten. Kertaluontoisia häirintätapauksia mainittiin 39 kappaletta, muutaman kerran ja toistuvasti tapahtunutta häirintää oli määrällisesti eniten, yli 120 kappaletta kumpaa-kin. Edelleen jatkuvaa häirintää tuli ilmi 33 kappaletta. (Kuvio 35.) Ikäryhmittäin häirinnän toistuvuutta tarkastellessa, edelleen jatkuvaa häirintää kokivat eniten 20–29-vuotiaat vastaajat (Kuvio 36).

Kuvio 35 Häirinnän kesto sukupuolittain

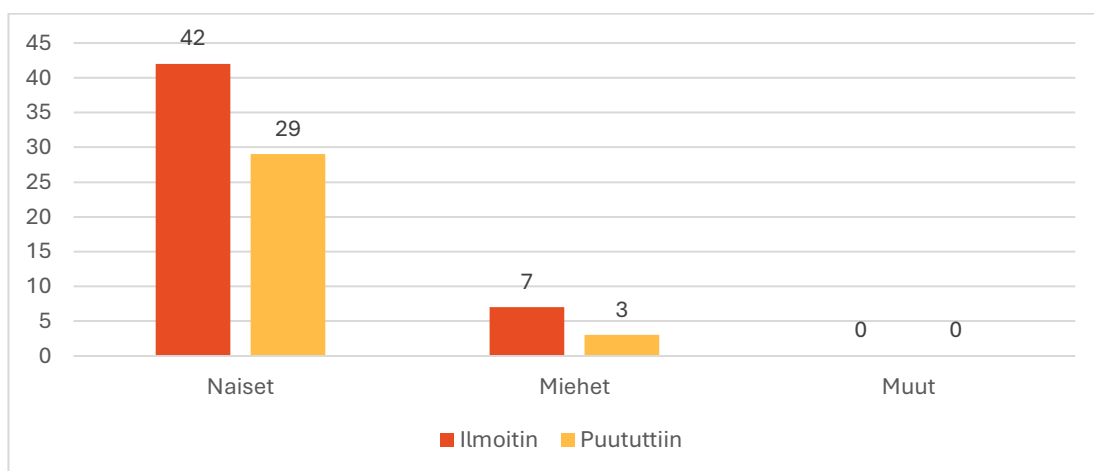

Kuvio 36 Häirinnän kesto ikäryhmittäin

6.9 Häirinnästä ilmoittaminen ja ilmoittamisen jatkomenettely

Häirintää kokeneista 236 kertoi, ettei ole kertonut häirinnästä kenellekään. Naisista 42 vastasi kertoneensa häirinnästä ja näistä 29 kertaa häirintään puututtiin. Muu sukupuolekseen vastanneet häirintää kokeneet eivät ole häirinnästä ilmoittaneet. (Kuvio 37.) Vapaassa vastauskentässä sai vastata, kenelle häirinnästä ilmoitti. Pääsääntöisesti vastaus oli palokunnan päällystö tai hallitus. Myös asianosaiselle itselleen oli ilmoitettu epäsovivasta käytöksestä.

Häirintään puuttumisen vaikutus 44:n vastaajan mukaan vaikutti häirinnän loppumisena ja 42 vastaajaa kertoi häirinnän jatkuneen. Kahdeksassa tapauksessa häirintä paheni häirintään puuttumisen jälkeen. Ilmoittamisen vaikutus häirityn asemaan palokunnassa vaikutti 29 vastaajan osalta. Sanallisista vastauksista voidaan nähdä ilmoittamisen vaikutuksen olleen enimmäkseen negatiivinen. Häirittyjä on haukuttu lehmäksi, joka kantelee, syrjitty, huoriteltu ja alettu pitämään vaikeana ihmisenä. Lisäksi kurssseille pääsy on vaikeutunut, ja palokunnan yhteisiin tilaisuuksiin harjoituksia lukuun ottamatta ei ole enää pyydetty tai välitetty kutsua. Muutamassa tapauksessa vähättely ja epäasiallinen kohtelu on lisääntynyt siihen pisteeseen, että häiritty on jopa jättänyt palokuntatoiminnan tai vaihtanut palokuntaa.

Kuvio 37 Häirintään puuttuminen ilmoittamisen jälkeen.

6.10 Vapaan sanan analysoinnit

Viimeisenä kysymyksenä kyselyssä oli seuraava kysymys: ”Halutessasi voit avata tähän häirintätilannetta tarkemmin, tai ehdottaa toimintamallia häirintätilanteista ilmoittamiseen sekä ilmoitusten hoitamiseen”. Karkeasti lajiteltuna vastauksia tuli muutamassa eri kategoriassa. Asioiden arkaluonteisuuden vuoksi vapaita vastauksia ei voida sinällään julkaista, vaan vastauksista on tehty koonti.

Suurimmaksi kategoriaksi nousi vastaukset, joissa kerrottiin erilaisista häirintätapauksista, joihin kuului härskien vitsien lisäksi mm. häirityn ulkonäön arvostelua ja häiritsevää kommentointia esimerkiksi sanoin ”kyllä sua vois panna”, koskettelua ja väkisin suutelemista. Humalassa tapahtunut häirintä nousi myös useassa vastauksessa esiin.

Toiseksi suurin kategoria koski naisten asemaa ja siihen liittyvää vähättelyä sekä häirintää palokunnassa. Muutama vastaaja kertoi naisten aseman sopimuspalokunnassa parantuneen vuosien aikana, mutta edelleen naisia esineellistetään ja vähätellään.

Huolestuttavan suureksi nousi alaikäisiin kohdistuneiden häirintätapausten määrä. Nuorin vastauksissa esiintynyt häirinnän kohteen ikä oli 12 vuotta. Vastaajista useampi oli nuoriso-osastossa tai palokuntaleirillä tullut häirityksi ja jopa hyväksikäytetyksi miespuoleisten kouluttajien toimesta. Nuoriso-osaston kouluttamiseen osallistunut mieshenkilö oli myös lähettänyt kuvia omasta sukuelimestään seksuaalisesti vihjailevien viestien kera. Näiden tapausten lisäksi kerrottiin aikuisen naispuoleisen kouluttajan menneen teini-ikäisten nuoriso-osastolaisten kanssa saunaan rintoja heilutellen aiheuttaen nuorille pojille ahdistavan tilanteen.

Useampi vastaaja kertoi naispuoleisen henkilön tekemästä häirinnästä. Tapauksissa naispuolinen henkilö on lähennellyt tai ehdotellut seksiä. Myös samassa saunassa kahdestaan vastaajan kanssa jäädessään nainen oli alkanut

kosketella itseään samalla nopeaa yhdyntää ehdottaen, jonka vastaaja oli kokenut häirinnäksi, koska itsellä ei samansuuntaisia aikeita ollut mielessä.

Päällystötason häirintä nousi myös yhdeksi ryhmäksi. Näistä kerrottiin, että ei kukaan voi puuttua häirintään, kun häiritsijä on palokunnan puheenjohtaja, päällikkö tms. johtavassa asemassa oleva henkilö. Tämä koettiin turvattomaksi tilaksi harrastaa. Osa vastaajista kertoi lopettaneensa harrastuksen tämän vuoksi.

Muutama vastaaja arvosteli tämän tutkimuksen kysymysasettelussa mainittua seksuaaliseksi häirinnäksi laskettavien tapahtumien luetteloa. Arvostelut koskivat esimerkiksi erilaisten häirintämuotojen niputtamista yhteen, jolloin ei vastauksien mukaan tästä tutkimuksesta saa todenmukaista kuvaa häirinnästä. Sekä sitä, että kaikkia luettelossa mainittua ei voi vastaajien mukaan laskea häirinnäksi tai muuten ei voi enää puhua mitään kenellekään.

Vastauksissa toivottiin myös, että häirinnästä tulisi voida nimettömänä ilmoittaa esimerkiksi pelastuslaitoksella olevalle henkilölle, joka hoitaisi häirintätapahtumia, ja ettei häirintään liittyvä selvitystyö olisi yksittäisten palokuntien vastuulla. Koettiin, että liian paljon häirintää, ns. "painetaan villasella" ja unohdetaan, kun häiritsijä kuuluu häirintäilmoitusten vastaanottajaryhmään tai on ainoa, jolle voisi palokunnassa häirinnästä ilmoittaa. Ehdotettiin koulutusta seksuaalisesta häirinnästä ja sukupuolten välisestä tasa-arvosta palokunnille. Sekä opastusta palokunnan sääntömuutoksen tekemiseen niin, että häiritsijä voitaisiin tiettyjen kriteerien täytyessä erottaa palokunnasta.

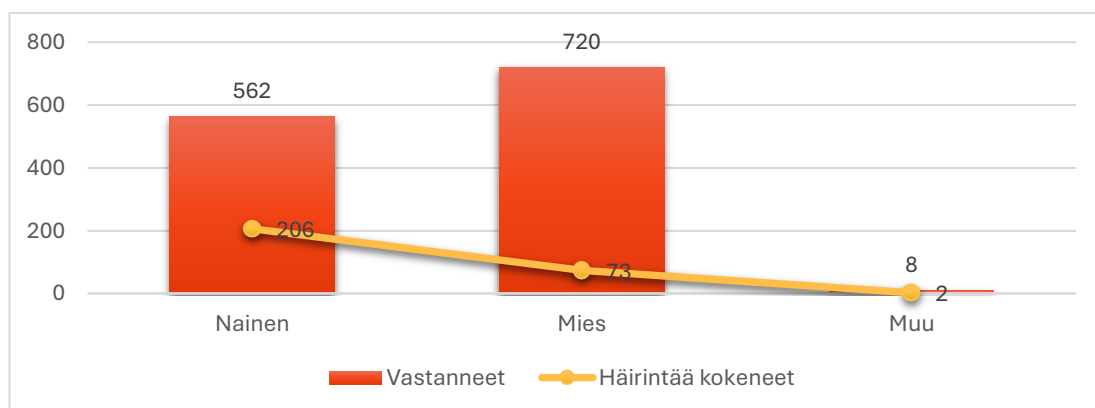
6.11 Aineiston yhteenveto

Tutkimuksen vapaassa vastausosiossa tuli ilmi, että ainakin yksi vastanneista oli vastannut jonkun toisen puolesta. Lisäksi myös palokuntatoimintaan liittyvät häirintä oli raportoitu. Vastauksia ei siis voida mielestäni pitää absoluuttisena totuutena sopimuspalokuntien seksuaalisen häirinnän tilasta, mutta

tutkimus näyttää kuitenkin oikean suunnan häirinnän laajuudesta. Vastauksista tuli myös ilmi, että ainakin yhden palokunnan päällystö ei ollut jakanut pelastusliittojen lähettämää kutsua kyselyyn, mutta vastaaja oli saanut Pelastusalan Naiset ry:n sosiaalisesta mediasta tiedon tämän opinnäytetyön pohjana olevasta kyselystä ja siten päässyt vastaamaan, vaikka sopimuspalokunnan päällystö oli kieltänyt vastaamasta. Tämä on mielestäni huolestuttavaa palokuntatoiminnan turvallisuuden näkökulmasta, jos päällystö ei ota häirintään liittyviä asioita vakavasti.

Useassa vapaassa vastauksessa mainittiin myös, että vastaaja ei ole kokenut härskejä tai kaksimielisiä puheita häirinnäksi, mutta vastasi ne tässä häirinnäksi, koska ne listalla olivat. Moni myös kertoi näiden puheiden kuuluvan palokuntakulttuuriin. Tämä onkin mielestäni yksi häirinnän kokemisen ydinasioista. Häirintä on subjektiivinen kokemus –kaikki eivät koe asioita samalla tavalla. Jos palokunnassa on vallalla seksististen puheiden hyväksyntäkulttuuri, voi yksittäisen henkilön vaikeaa tuoda ilmi, että hänen mielestään nämä kaksimieliset ja härskit puheet menevät henkilökohtaisen rajan yli.

Tasa-arvobarometriin verrattuna häirinnän kokemisen luvut ovat melko samankaltaisia. Tasa-arvobarometrissa vastanneista naisista 38%: a oli kokenut häirintää, kun taas tässä tutkimuksessa vastaava luku oli 36,65 %. Miehistä prosentit olivat 17 % tasa-arvobarometrissa ja tässä tutkimuksessa 10,14 %. Näistä voidaan todeta, että sopimuspalokuntatoiminnassa koettu häirintä ei eroa valtakunnallisesti koetusta häirinnästä sukupuolien osalta juurikaan.

Kuvio 38 Kaikki kyselyyn vastanneet sukupuolittain ja heistä häirintää kokeneet

7 JATKOTOIMINTAEHDOTUKSET

7.1 Toimintaehdotus häirinnän ehkäisemiseksi

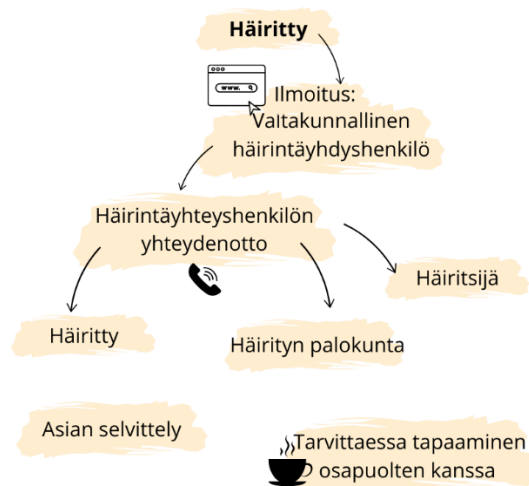
Häirinnän ehkäisemiseksi tulisi palokuntia kouluttaa lisää seksuaalisen häirinnän ja sen ehkäisyn tiimoilta. Se, että valtakunnan tasolla asioista puhutaan ja annetaan yleisluontoisia ohjeistuksia, ei riitä, vaan paikalliset palokuntayhdistykset tarvitsisivat paikallista koulutusta häirinnästä kokemuksena. Tällä hetkellä asenteet vaikeuttavat häirinnän ehkäisemistyötä. Aineiston pohjalta tekemäni arvion mukaan tarvitaan palkattu henkilö, joka tuottaa sekä päivittää häirinnän ehkäisymateriaalia valtakunnallisesti. Henkilö voisi kiertää palokunnissa joko paikan päällä tai etäyhteydellä esimerkiksi viikkoharjoituksissa kouluttamassa aiheesta. Aihe vaatii lisää perehtymistä ja perehdyttämistä, jotta se tulee näkyväksi ja ymmärretyksi oikein. Palokunnan tulisi auttavana yhteisönä ja yhteiskunnan osana olla turvallinen kaikille sen toimijoille ja jäsenille.

7.1.1 Ehdotus tapahtuneesta häirinnästä ilmoittamisen menettelyksi

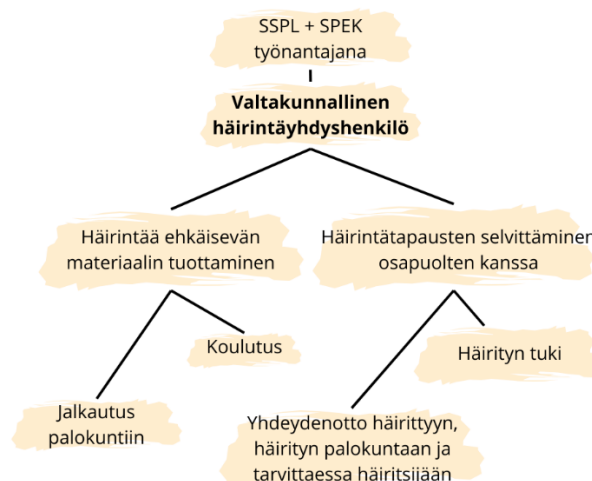
Häirinnästä ilmoittamisen ja sen jälkeisten jatkomenettelyjen kirjo oli tutkimustulosten valossa hyvin kirjava. Myös ilmoittamisen vaikutukset ilmoittajan asemaan palokunnassa huolestuttavat. Edelleen ehdotan, että sama henkilö, joka tuottaisi häirinnän ehkäisymateriaalia ja kouluttaa, olisi myös valtakunnan tasolla häirintäyhdyshenkilö.

Sopiva taho henkilön työnantajaksi olisi esimerkiksi Sopimuspalokuntien liitto SSPL yhdessä Suomen Pelastusalan Keskusjärjestö SPEK:in kanssa. Heidän valtakunnalliset asemansa sopimuspalokuntatoiminnassa toimisivat mielestäni häirinnän ilmoittamiseen todella hyvin. Ilmoitukselle voisi jatkossa olla verkkosivu, jossa häiritetty tai häirinnän nähnyt henkilö voi ilmoituksen tehdä, tai ilmoitus voitaisiin tehdä Turvallisuusosaamisen hallinnointikanta HAKA:n kautta. Ilmoituksen tekemisen jälkeen liitossa työskentelevä häirintäyhdyshenkilö ottaisi häirittyyn yhteyttä, toimisi tukena sekä apuna häirintään puuttumi-

sessä. Ottaisi yhteyttä häirityn palokuntaan aluksi tuomatta häirityn henkilöllisyyttä esiin, jos häiritty näin haluaa, ja yhdessä häirityn palokunnan kanssa kävisi läpi häirintää yleisellä tasolla. Tarvittaessa jalkautumalla häirityn palokuntaan häirintäyhdyshenkilö pyrki löytämään keinot häirinnän loppumiseen yhteistyössä palokunnan kanssa. (Kuviot 39 ja 40.) Häirintäyhdyshenkilöksi sopisi henkilö, joka omaa sosiaalialan koulutuksen, tunnistaa häirinnän eri muodot, sekä sen ilmiönä ja mahdollisesti olisi kouluttautunut esimerkiksi rikos- ja riita-asioiden sovitteluun, jotta hän omaisi häirintätilanteen selvittämiseksi tarvittavat taidot. Tämänhetkinen kirjava ohjeistus ei selvästikään vapaiden vastausten mukaan ole toimiva, koska ongelman aiheuttaa mm. häiritsijän oleminen häirintäilmoitusten vastaanottajana.

Kuvio 39 Häirintäyhdyshenkilön toiminta häirintätilanteessa.

Kuvio 40 Häirintäyhdyshenkilön työnkuva pääpiirteittäin.

7.2 Jatkotutkimusehdotukset

Seksuaalinen häirintä omalta osaltaan estää sukupuolten välistä tasa-arvoa kokonaan toteutumasta. Toimintatapoja ja ohjeistuksia eri toimintaympäristöissä tulisi edelleen selkeyttää seksuaalisen häirinnän osalta. Aineisto antaa mielestäni aihetta asian tutkimiselle jatkossakin. Uusi tutkimus muutaman vuoden kuluttua samalla kohderyhmällä, antaisi ensinnäkin tietoa onko seksuaalisen häirinnän määrä sopimuspalokunnissa lisääntynyt, vähentynyt tai pysynyt samana. Toisekseen samalla kysymysasettelulla, vain tutkittavia vuosia vaihtamalla, saataisiin verrattavissa oleva tulos seksuaalisen häirinnän laadusta ja määrästä tämän tutkimuksen jälkeisiltä vuosilta. Mielestäni uuden tutkimuksen voisi tuottaa esimerkiksi kolmen vuoden välein, jolloin voisi samalla tarkastella toimintaohjeistuksien mahdollista muutostarvetta.

8 POHDINTA

Mielestäni onnistuin tuottamaan ajankohtaisen sopimuspalokuntatoiminnassa tapahtuvaa häirintää käsittelevän työn, josta on hyötyä seksuaalisen häirinnän ehkäisemisen jatkotoimissa tulevina vuosina. Kyselytutkimuksen kysymysasettelu laajoine vastausvaihtoehtoineen tuotti suuren määrän läpikäytävää aineistoa. Jos nyt aloittaisin tekemään tätä työtä uudelleen, kaventaisin kysymysten laajuutta.

Tutkimuseettisiä periaatteita jouduin useaankin kertaan työn aikana pohtimaan, varsinkin vapaista vastauskohdista kertyneen aineiston kohdalla. Päänvaivaa tuotti se, kuinka saan asian tuotua esille siten, että vastaajaa ei lopullisesta työstä voida tunnistaa (Kuula-Luumi, 2018). Osa vastauksista, kun oli hyvinkin yksityiskohtaisia kuvauksia tapahtuneesta häirinnästä.

Aihe selkeästi herättää keskustelua, mikä on nähtävissä vapaista vastauksista, joissa asiaan vastaamisen lisäksi kommentoitiin tätä tutkimusta erilaisin sanankääntein. Pyrkimyksenäni oli tämän tutkimuksen tuloksia avata mahdollisimman yksityiskohtaisesti, jotta nimenomaan ei tulisi yhdistettyä samoihin häirintälukuihin härskejä puheita ja raiskauksia. Vapaissa vastauksissa muutamakin vastasi, että: ”Ei sitten koskaan voi enää puhua mitään, jos nämäkin lasketaan häirinnäksi.” Tästä olen hyvinkin eri mieltä. Totta kai saa, ja voi puhua härskejäkin, jos vain paikka, ja aika on oikea. Tulee huomioida ympäristö, jotta härskien ja kaksimielisten puheiden kuulijakuntana on sellaisia, jotka eivät niitä puhujan suusta koe häirinnäksi. Tähän vaikuttavat osallisten keskinäiset suhteet ja tilanne. Ei siis ole tarkoitus kokonaan kitkeä osalle voimavaroja tuotavia puheita pois, tai ihmiskunnalle sisäsyntyisesti normaalia flirttailua, mutta vahvistaa sopimuspalokuntalaisten käsitystä sopivasta paikasta, ajasta ja tavasta. Myös se, että kohdehenkilö flirtistia kieltäytyy, tai estelee fyysisesti tai sanallisesti, tulee huomioida heti lopettamalla ei toivottu käytös. Ei, on ei myös sopimuspalokunnassa.

LÄHTEET

39/1889, R. Rikoslaki 39/1889. Haettu 13.5.2022 osoitteesta <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1889/18890039001>

738/2002, T. Työturvallisuuslaki 738/2002. Haettu 13.5.2022 osoitteesta <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2002/20020738#L1P4>

Aalto, P., Bräysy, V., Hjelt, S., Kujala, I., Koivunen, P., Luukko, J., Mallius, A. & Mika, P. (toim.). (2022). Palokuntayhdistys. Suomen Sopimuspalokuntien Liitto, 1–92. https://sspl.fi/wp-content/uploads/2022/11/Palokuntayhdistys_toimii_sivuttain_2022.pdf

Alaterä, T. J. (2021). Tutkimusmenetelmien verkkokäsikirja - Tietoarkisto. Haettu 4.10.2024 osoitteesta <https://www.fsd.tuni.fi/fi/palvelut/metelmaopetus/>

Anttila, P. (2014). Tutkimisen taito ja tiedon hankinta. Haettu 27.11.2024 osoitteesta <https://metodix.fi/2014/05/17/anttila-pirkko-tutkimisen-taito-ja-tiedon-hankinta/>

Attila, H., Hokka, P., Nieminen, M., Keski-Petäjä, M. & Pietiläinen Marjut. (2018). Tasa-arvobarometri 2017. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-00-3932-5>

Berk, R. A. & Brewer, M. B. (1982). Beyond Nine to Five: Introduction Cite this paper Related papers.

Huttunen, J. & Rinkinen, S. (2019). PELASTUSHENKILÖSTÖN KOKEMA SEKSUAALINEN AHDISTELU TYÖTEHTÄVILLÄ JA TYÖPAIKOILLA Tutkimus toteutettuna Rescuebase-applikaatiolla. Haettu 25.5.2021 osoitteesta https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/303924/Pelastushenkilöstön_kokema_seksuaalinen_häirintä_työtehtävillä_ja_työpaikoilla_Rescuebase_applikaatio.pdf?sequence=2&isAllowed=y

Instagram. Haettu 15.11.2024 osoitteesta <https://www.instagram.com/emergencyservicestoo/>

Kauppinen, K. & Purola, M. (2001). Flirtti häirintä jännite, seksuaalinen häirintä työpaikoilla. Haettu 2.1.2022 osoitteesta https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/135590/Flirtti_häirintä_jännite.pdf?sequence=1&isAllowed=y

Kuula-Luumi, A. (2018). Turvaa tutkittavan anonymiteetti! Kuula-Luumi, Arja. Haettu 23.5.2022 osoitteesta <https://vastuullinentiede.fi/fi/jatkokaytto/turvaa-tutkittavan-anonymiteetti>

Lahti, A., Kyllönen, M., Pusa, S., Tolvanen, A. & Laakso, N. (2020). Häirintä suomalaisessa kilpaurheilussa.

Laki naisten ja miesten välisestä tasa-arvosta 609/1986. (8.8.1986). Haettu

2.1.2022 osoitteesta <https://finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1986/19860609>

Mattila, J. (2021). Takaisin palokuntaan tuomiosta huolimatta. <https://yle.fi/uutiset/3-12232012>

Pelastusalan tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden toimintaohjelmaluonnos. (2021). Sisäministeriö.

Pelastustoimi. Pelastustoimi. Haettu 13.5.2022 osoitteesta <https://pelastustoimi.fi/pelastustoimi/sopimuspalokunnat>

Ry, P. N. Pelastusalan naiset. Haettu 28.5.2022 osoitteesta <http://pelastusalannaiset.fi/>

Ryynänen, S. (2003). Sukupuoliseksi häirinnäksi koettu viestintäkäyttäytyminen.

Salonen, K. (2020). Näkökulmia tutkimukselliseen ja toiminnalliseen oppinnytetyöhön. Teoksessa Journal GEEJ (s. 24–25).

SSPL. (25.5.2021). SSPL. Haettu 25.5.2021 osoitteesta <https://sspl.fi/index.php/sspl-tietoa>

SSPL. (2022). SSPL ajankohtaisseminaari 2022 – Suomen Sopimuspalokuntien Liitto. Haettu 4.10.2024 osoitteesta <https://sspl.fi/sspl-ajankohtaisseminaari-2022/>

STM. (2021). Pelastusalan tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden toimintaohjelma : Tasa-arvoinen ja yhdenvertainen pelastustoimi.

Tasa-arvovaltuutettu. (25.5.2021). Seksuaalinen häirintä. Haettu 25.5.2021 osoitteesta <https://tasa-arvo.fi/hairinta#d2df499e>

THL. (25.11.2021). Seksuaaliväkivalta. Haettu 2.1.2022 osoitteesta <https://thl.fi/fi/web/lapset-ja-perheet/hyvinvointi-ja-terveys/vakivallan-ehkaisy/seksuaalivakivalta>

Vilka, H. (2011). Seksuaalinen häirintä. Haettu 2.1.2022 osoitteesta www.ps-kustannus.fi

Youtube. (2022). Seksuaalinen häirintä palokunnissa? Youtube. Haettu 6.11.2024 osoitteesta <https://www.youtube.com/watch?app=desktop&v=czZrQLz8ACK>

Hyvä sopimuspalokuntalainen,

Pelastusalaa on kuluneen syksyn aikana kuohuttanut ja puhuttanut seksuaalinen häirintä eri muodoissaan. Julkisuuteen asia nousi @emergencyservices-tilin Instagramin kautta, ja asiaa on käsitelty uutisissa ja ajankohtaisohjelmassa esimerkiksi YLE:llä. Muun muassa Sisäministeriön tasa-arvo- ja yhdenvertaisuustyöryhmän vuonna 2020 teettämässä kyselyssä tulee ilmi, että seksuaalista häirintää esiintyy myös sopimuspalokuntatoiminnassa. Pelastushenkilöstön työssä kokemaa seksuaalista häirintää tutkittiin vuonna 2019, mutta sopimuspalokuntiin liittyvää vastaavaa tutkimusta ei ole tehty ja tarkkoja määriä tai laatua ei ole tiedossa.

Pelastusalan Naiset Ry on tilannut opinnäytetyön ”Seksuaalinen häirintä sopimuspalokuntatoiminnassa”, johon liittyen sait tämän viestin. Tämä tuleva opinnäytetyö keskittyy vain ja ainoastaan sopimuspalokuntatoimintaan ja koskee laajuudeltaan koko Suomea.

Opinnäytetyön on määrä valmistua toukokuussa 2022 ja tuottaa tietoa seksuaalisesta häirinnästä nimenomaan sopimuspalokunnissa. Toivoisin kaikkien yli 16-vuotiaiden sopimuspalokuntaan kuuluvien vastaavan kyselyyn, jossa kerrotaan häirinnän kokemista. Vastaathan, vaikka et seksuaalista häirintää olisi kokenut, koska myös ne vastaukset ovat kokonaisuuden kannalta ehdottoman tärkeitä.

Ikärajaus on tehty 16 ikävuoteen, koska monessa palokunnassa voi silloin osallistua mm. hälytysosaston toimintaan pois lukien hälytykset. Myös esimerkiksi muonitusosastoihin kuuluu 16–18-vuotiaita jäseniä. He toimivat samoissa tilanteissa ja osallistuvat harjoituksiin yhdessä täysi-ikäisten kanssa sekä näkevät ja kokevat muutoinkin samoja asioita heidän kanssaan. Välitättehän palokunnissa tämän viestin ja linkin kyselyyn kaikkien osastojen jäsenille pois lukien alle 16-vuotiaat jäsenet.

Kyselyyn vastaaminen tapahtuu kyselylomakkeella ja vastaaminen on nopeaa monivalintakysymyksien avulla. Lisäksi joitain vastauksia voi tarkentaa kirjoittamalla.

Kyselyyn pääset vastaamaan osoitteessa <https://elomake.samk.fi//lomakkeet/12158/lomake.html>

Kyselylomake on auki 29.10-19.11.2021.

Kiitos jo etukäteen vastaamisesta.

Lotta Kärkölä

Sosionomiopiskelija, Satakunnan Ammattikorkeakoulu SAMK

lotta.karkola@student.samk.fi

Opinnäytetyön kysymykset.

Seksuaalinen häirintä sopimuspalokunnissa

Opinnäytetyöhön liittyvä kyselytutkimus. Kysely on suunnattu yli 16-vuotiaille sopimuspalokunnan jäsenille. Tehdään yhdessä palokuntatoiminnasta turvallista!

Tekijältä

Hei!

Opiskelen sosionomiksi Porissa Satakunnan Ammattikorkeakoulussa. Teen opinnäytetyötä aiheenani Seksuaalinen häirintä sopimuspalokunnissa. Sopimuspalokuntaan olen itse kuulunut yli 20-vuotta. Osaltani tahdon olla tekemässä palokuntatoiminnasta turvallista ja häirintävapaata harrastusta. Vastaukset käsittelen luottamuksellisesti, eikä yksittäistä vastaajaa pysty opinnäytetyöstä tunnistamaan.

Opinnäytetyön tilaajana toimii Pelastusalan naiset ry. Yhdistykseen voit tutustua osoitteessa <https://pelastusalannaiset.fi/>

Kiitos jo etukäteen vastaamisesta!

Lotta Kärkölä

Jos sinulla on kysyttävää opinnäytetyöhöni liittyen, voit laittaa s.postia osoitteeseen etunimi.sukunimi@student.samk.fi

1. Vastaajan perustiedot

1.1 Sukupuoli?

Nainen

Mies

Muu

1.2 Ikä?

16-19

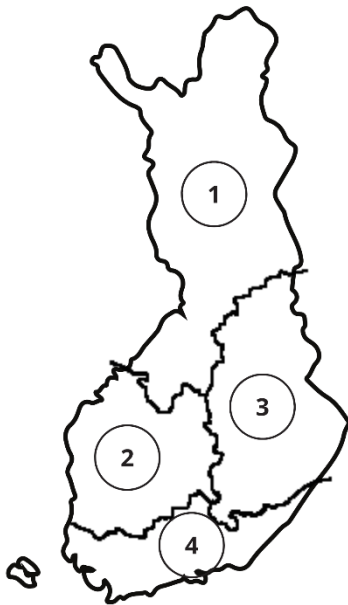
20-24

25-29

30-34
35-39
40-44
45-49
50-54
55-59
60-64
65-69
70-74
75-79
yli 80v.

1.3 Sopimuspalokuntasi sijainti?

- 1 Pohjois-Suomi
- 2 Länsi-Suomi
- 3 Itä-Suomi
- 4 Etelä-Suomi

1.4 Olen ollut sopimuspalokunnan jäsen
alle vuoden
1-2 vuotta

2-5 vuotta
5-10 vuotta
10-15 vuotta
15-20 vuotta
20-25 vuotta
yli 25 vuotta

2. Häirinnän kokeminen

Seksuaaliseksi häirinnäksi luetaan mm.

- sukupuolisesti vihjailevat eleet tai ilmeet
- härskit puheet
- kaksimieliset vitsit
- vartaloa, pukeutumista tai yksityiselämää koskevat huomautukset tai kysymykset
- pornoaineistot
- seksuaalisesti värittyneet kirjeet, sähköpostit, tekstiviestit tai puhelinsoitot
- fyysinen koskettelu
- sukupuoliyhteyttä tai muuta sukupuolista kanssakäymistä koskevat ehdotukset tai vaatimukset
- raiskaus tai sen yritys.

2.1 Onko palokunnassasi toimintaohjeet häirinnästä ilmoittamiseen?

Ei

Kyllä

En tiedä/ en osaa sanoa

2.2 Millaiset ohjeet palokunnassasi on häirintätapauksien varalle?

2.3 Olen kokenut seksuaalista häirintää?

Kyllä

Ei

3. Häirinyt henkilö

3.1 Onko häirinyt henkilö?

Samaa ikäluokkaa

Vanhempi

Nuorempi

En tiedä/ en osaa sanoa

3.2 Onko häirinnyt henkilö?

Samaa sukupuolta

Eri sukupuolta

Muu / En tiedä / osaa sanoa

3.3 Onko häirinnyt henkilö?

Saman sopimuspalokunnan jäsen

Toisen sopimuspalokunnan jäsen

Pelastuslaitoksen työntekijä

Pelastuslaitoksen päällystöön kuuluva

Ulkopuolinen henkilö, esim. hälytyksellä kohdattu henkilö

4. Häirintä

4.1 Koska häirintää on tapahtunut?

2000, tai aiemmin

2001

2002

2003

2004

2005

2006

2007

2008

2009

2010

2011

2012

2013

2014

2015

2016

2017

2018

2019

2020

2021

En muista vuotta

4.2 Kokemani seksuaalinen häirintä on ollut? (ohje)

Fyysistä koskettelua

Sukupuolisesti vihjailevia eleitä tai ilmeitä

Härskejä puheita tai kaksimielisiä vitsejä

Pukeutumista tai yksityiselämää koskevia huomautuksia

Pornoaineistoja

Seksuaalisesti värittyneitä kirjeitä, sähköpostiviestejä, viestejä tai puheluita

Sukupuolilyhteyttä tai muuta sukupuolista kanssakäymistä koskevia ehdotuksia

Raiskaus

Raiskauksen yritys

4.3 Häirintä tapahtui?

Harjoituksissa

Hälytyksellä

Kilpailutoiminnassa

Leiritoiminnassa

Saunaillassa tms.

Joku muu tilanne

mikä?

4.4 Häirinnän kesto?

Kerran

Muutaman kerran

Toistuvasti

Jatkuu edelleen

5. Häirinnästä ilmoittaminen

5.1 Ilmoititko häirinnästä?

En

Kyllä

Jos vastasit edelliseen kyllä, mihin/ kenelle ilmoitit?

5.2 Puututtiinko häirintään?

Ei

Kyllä

Jos häirintään puututtiin, miten?

5.3 Miten puuttuminen vaikutti häirintään?

Loppui

Jatkui

Paheni/lisääntyi

5.4 Vaikuttiko ilmoittaminen asemaasi palokunnassa?

Ei

Kyllä

Jos vaikutti, miten?

6. Vapaa sana

Halutessasi voit avata tähän häirintätilannetta tarkemmin, tai ehdottaa toimintamallia häirintätilanteista ilmoittamiseen sekä ilmoitusten hoitamiseen.

7. Kiitos vastaamisesta

Kiitos vastaamisesta. Opinnäytetyön alustava valmistumisaikataulu on touko-kuussa 2022. Jätä alle sähköpostiosoitteesi, jos haluat tiedon opinnäytetyön valmistumisesta sekä linkin valmiiseen työhön suoraan sähköpostiisi.

Sähköpostiosoitetta ei voida yhdistää yksittäisiin vastauksiin.

8. Kiitos vastaamisesta

Kiitos vastauksistasi, kyselyn loput kysymykset ovat suunnattu häirintää koke-
neille.

Opinnäytetyön alustava valmistumisaikataulu on toukokuussa 2022. Jätä alle
sähköpostiosoitteesi, jos haluat tiedon opinnäytetyön valmistumisesta sekä
linkin valmiiseen työhön suoraan sähköpostiisi.

Sähköpostiosoitetta ei voida yhdistää yksittäisiin vastauksiin.